

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ

KOMBINOVANÉ STUDIUM

2015–2016

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Stanislava Vodičková

Katolický kněz Adolf Unger

– konfident Gestapa ve službách Státní bezpečnosti

Praha 2016

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Libor Svoboda, PhD.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR

COMBINED (PART TIME) STUDIES

2015–2016

BACHELOR THESIS

Stanislava Vodičková

Catholic priest Adolf Unger

– a Gestapo informer in the service of State police

Prague 2016

The Bachelor Thesis Work Supervisor:

Mgr. Libor Svoboda, PhD.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 28. 2. 2016

.....

Anotace

V této bakalářské práci se budeme zabývat biografií římskokatolického kněze ohraničující bezmála jedno století. Na pozadí historických souvislostí provedeme rekonstrukci a interpretaci životního příběhu P. Adolfa Ungera v posloupnosti faktických událostí. Přiblížíme nejen jeho osobní strategie v době perzekuce katolické církve v Protektorátu Čechy a Morava a následně v období komunistického režimu, ale v závěru práce vyhodnotíme poznatky umožňující pochopit, z jakých motivací vycházelo jeho rozhodnutí ke kolaboraci během obou režimů.

Klíčová slova

Agent Státní bezpečnosti, arcibiskup Josef Beran, komunismus, konfident Gestapa, nacismus, perzekuce katolické církve, řeholník, římskokatolický kněz, seminář, „vlastenecký kněz“, zabírání klášterů.

Annotation

This bachelor project deals with a Roman-Catholic priest's life which comprises nearly a century. Taking into account the historical context, we will, chronologically, reconstruct and interpret the life of P. Adolf Unger. We will focus on his personal strategies during the persecution of the Catholic Church at the time of Protectorate Böhmen und Mähren as well as later under the Communist regime. Finally, we will analyse the findings enabling us to understand his motivation to collaborate in both regimes.

Keywords

Agent of State police, archbishop Josef Beran, church, communism, Gestapo informer, monk, Nazism, „patriotic priest“, persecution of Catholic taking over monasteries, Roman-Catholic priest, seminar.

OBSAH

ÚVOD	7
1. MLÁDÍ.....	10
2. VYLOUČENÍ ZE STUDIÍ.....	13
3. ZDAR VŮDCI A NAŠÍ DRAHÉ VLASTI!.....	16
4. PROVINĚNÍ PROTI NÁRODNÍ CTI.....	26
4.1 Dohra	29
4.1.1 Přelíčení u Mimořádného lidového soudu	31
5. KARIÉRA „VLASTENECKÉHO KNĚZE“	
A AGENTA STÁTNÍ BEZPEČNOSTI	33
6. ZATČENÍ	40
7. SKUPINOVÝ SVAZEK S NÁZVEM ADOLF UNGER A SPOLEČNÍCI.....	42
8. SOUD	45
9. VĚZNĚM.....	47
9.1 „Bomzákem“	49
10. KRYCÍ JMÉNO RACEK	51
11. DÍLO KONCILOVÉ OBNOVY	54
12. UKONČENÍ KARIÉRY AGENTA STB.....	56
ZÁVĚR	58
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	62
SEZNAM ZKRATEK	66
SEZNAM PŘÍLOH.....	68

ÚVOD

Předkládaná bakalářská práce se bude věnovat dramatickým dějinám katolické církve ve 20. století, do kterých patří nejen příběhy mučedníků a vyznavačů, ale také těch, jenž ve slabosti zapřeli svou víru, ale obrátili se a vrátili do církevního společenství, těch kteří lavírovali na hranici kolaborace ve snaze církvi prospět a „zachránit ji pro Pána Boha“ a konečně také těch, jenž se spojili s nepřáteli církve a stali se nástrojem při pokusu o její likvidaci.

V této práci se budeme zabývat poslední kategorií, nejméně zmapovanou skupinu katolických duchovních, a předložíme biografii kněze ohraničující bezmála jedno století. K jejímu zpracování použijeme metodu kvalitativního výzkumu. Pod tímto pojmem je podle Miroslava Vaňka *„míněno bádání, které sdělení jednotlivce pojímá jakožto svébytnou poznávací hodnotu, nezobecňuje toto sdělení a nevčleňuje je (například pomocí statistických postupů) jako výpovědní jednotku do širšího celku kvantitativně posuzovaných a hodnocených výpovědí.“*¹ Půjde tedy o psanou historii života jedince, o rekonstrukci a interpretaci jeho životního příběhu v posloupnosti faktických událostí.

Jeho životní pouť zasadíme do historických souvislostí a pomocí biografické metody budeme sledovat, jak „velké dějiny“ a politické změny zasáhly do jednoho „obyčejného“ života a nakolik ovlivnily jeho chování a osobní strategie. Zároveň budeme věnovat pozornost tomu, jak „obyčejný“ člověk působí v interakci na své okolí, ovlivňuje ho a stává se aktérem v příbězích dalších lidí. *„V této interakci aktivně vytváří podmínky a situace svého života, které zpětně ovlivňují jeho osobnost a projevy.“*² Ke zkoumanému objektu budeme přistupovat objektivně, nestranně, s cílem ukázat, *„jak lidé v každodenní situaci rozumí probíhajícím procesům, jak je zvládají a jak provádějí akce.“*³

¹ VANĚK, M. a kol. *Orální historie. Metodické a „technické“ postupy*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003, s. 8. ISBN 80-244-0718-3.

² CAKIRPALOGLU, P. *Úvod do psychologie osobnosti*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2012, s. 52. ISBN 978-80-247-4033-1.

³ HENDL, J. *Úvod do kvalitativního výzkumu*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 1999, s. 43. ISBN 80-7184-522-1.

V přípravné fázi kvantitativního výzkumu se zaměříme na studium archivních pramenů a provedeme rozsáhlou heuristiku v řadě archivních fondů různých institucionálních původců: v *Zemském archivu v Opavě*, *Archivu bezpečnostních složek*, *Národním archivu*, *Archivu Univerzity Karlovy*, *Moravském zemském archivu*, *Archivu Kanceláře prezidenta republiky*, *Archivu České redakce Vatikánského rozhlasu* a *Archivu Charitního domova Moravec*. Zohledníme především prameny, které „při kvalitativním výzkumu pomohou jevy pochopit a vysvětlit z hlediska zkoumané osoby.“⁴

Všechny tyto prameny, zvláště pak specifické archiválie z produkce bývalého Ministerstva vnitra, podrobíme vnější i vnitřní kritice, abychom z kontextu rozpoznali, které z těchto písemností můžeme považovat za hodnověrné, navzdory ideové indoktrinaci a příslušnosti k politické linii ze strany původců těchto pramenů, a které naopak můžeme vyhodnotit jako zcela nespolehlivé a zavádějící.

K tématu budeme přistupovat s teoretickou citlivostí, což je „*schopnost rozlišovat jemné detaily ve významu údajů*“.⁵ Zvyšování teoretické citlivosti lze dosáhnout kromě osobní a profesní zkušenosti také studiem literatury. Ta má v kvalitativním výzkumu hned několik funkcí: podněcovat kromě teoretické citlivosti také výzkumné otázky, udávat směr teoretickému uvažování, pomáhat porozumět studovanému jevu, může se stát také druhotným zdrojem informací a být použita k dodatečné verifikaci údajů. Pro naši práci jsme použili odbornou i memoárovou literaturu, její soupis je uveden na konci práce v seznamu použitých zdrojů.

Poučili jsme se rovněž z výzkumu dalších badatelů a navázali na jejich zjištění. Jedná se především o diplomovou práci Šárky Březové, která vznikla v roce 2011 se zaměřením na klášter Rajhrad a jeho hospodářskou situaci v letech 1912–1937, a v níž je P. Unger okrajově zmiňován. Více prostoru mu ve své disertační práci poskytla Eva Richtrová, která se věnovala dějinám rajhradského konventu v době opata Aloise Josefa Kotyzy. V tomto kontextu mu v kapitole „Novicové“ věnovala jednu rozsáhlou

⁴ PRŮCHA, J. *Pedagogický výzkum. Uvedení do teorie a praxe*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1995, s. 31. ISBN 80-7184-132-3.

⁵ STRAUSS, A. a CORBINOVÁ, J. *Základy kvalitativního výzkumu*. 1. vyd. Boskovice: Albert, 1999, s. 27. ISBN 80-85834-60-X.

podkapitolu. Všechny odkazy na citace z těchto prací jsou uvedeny v poznámkovém aparátu a v seznamu pramenů.

Pro naši případovou studii jsme využili také metodu orální historie, kde v popředí je dotazovaný jako svědek a informant časově-historických událostí. Prostřednictvím orální historie se podle Miroslava Vaňka badatel „*dostává k novým informacím, poznatkům a faktům, obohacujícím, rozšiřujícím nebo korigujícím dosavadní znalosti dějin, ale především získává obraz subjektivního, individuálního prožitku těchto dějin a reakcí na ně u řady jednotlivých mluvčích.*“⁶ Rozhovor s P. Josefem Cukrem SJ potvrzuje nejen fakta týkající se spolubratra Ungera v různých fázích života, jež společně sdíleli, ale dokresluje také dobovou atmosféru a podmínky, s nimiž se kněz ve 20. století musel vyrovnávat.

Obsahovou analýzou dochovaných dopisů, ať již korespondence mezi členy řádu, církevními úřady, státními úřady nebo konceptů osobních dopisů Adolfa Ungera psané matce, pronikneme blíže do myšlenkového světa zkoumané osoby.

Pomocí všech těchto zdrojů se při interpretaci života P. Josefa Ungera zamyslíme nad jeho motivacemi ke kněžskému povolání a budeme zkoumat kombinaci hodnot a postojů ve spojení s tímto konkrétním sociálním životem.

⁶ VANĚK, M. a kol. *Orální historie. Metodické a „technické“ postupy*, s. 8.

1. MLÁDÍ

Rodák ze severomoravského Šumvaldu Adolf Unger se narodil 17. června 1914 jako nemanželské dítě služebné Aurelie Ungerové⁷. Tato výchozí situace byla pro oba v době monarchie i první republiky velmi složitá. Cejch „svobodné matky“ a „nemanželského dítěte“ provázel ty, jež společnost takto označila po zbytek života.

Role matky a rodičovské chování má sice hluboký biologický základ, ale protože se Aurelii narodilo dítě v nevhodné společenské i ekonomické situaci, bylo proto nežádoucí a nechtěné, mělo pro ni mateřství společensky negativní hodnotu a nízký sociální status. Žena, která porodila nemanželské dítě, navíc automaticky přišla o mravnostní kredit a s tím většinou i o šanci se provdat. Z výzkumu Alice Velkové mj. vyplývá, že rozvolňování morálky začalo od druhého desetiletí 19. století, kdy především mladí lidé z nižších sociálních vrstev navazovali předmanželské sexuální vztahy. Společnost na poklesky, které měly za následek narození nemanželského dítěte, pohlížela s opovržením a despektem. „*Ženám příslušejícím k nižším společenským vrstvám (a to i děvečkám) byly společností často automaticky přisuzovány vlastnosti jako nestoudnost a nemravnost a porod nemanželského dítěte byl chápán jako přirozený důsledek tohoto chování.*“⁸

Aurelie Ungerové, vychovávaná v katolické víře, se se svým selháním a hanbou, již měla každý den na očích, komplikovaně vyrovnávala. O otci dítěte se zmínila krátce jen jednou, a to v dopise Krajskému soudu v Praze: „*Kdyby nebyl můj syn v první světové válce otce ztratil, tak jistě nebyl tam, kde je dnes a já bych nemusela tyto útrapy sebou prožívat.*“⁹ Z citované části lze usuzovat, že předmanželský vztah navázala s vidinou budoucího sňatku. Těžko říct, jaké okolnosti zmařily naděje na svatbu před příchodem války. Každopádně narození nemanželského dítěte z tohoto pohledu muselo pro ni

⁷ *Zemský archiv v Opavě (ZA Opava)*, fond (f.) Matrika, Římskokatolická fara Šumvald u Uničova, 1896–1920, s. 249. Ungerová Aureliá, služebná t. č. v Šumvaldě, narozena 20. 1. 1889, svobodná dcera Josefa Ungera stolaře v Šumvaldě a jeho manželky Anny, rozené Bartoloměj-Škoda.

⁸ VELKOVÁ, A. *Krutá vrchnost, ubozí poddaní? Proměny venkovské rodiny a společnosti v 18. a první polovině 19. století na příkladu západočeského panství Štáhlavy*. Praha: Historický ústav, 2009, s. 361. ISBN 978-80-7286-151-4.

⁹ *Národní archiv (NA)*, f. Státní soud Praha, spisová (sp.) značka (zn.) 7 Ts I 35/51 – Aurelie Ungerová Krajskému soudu v Praze, dopis ze dne 22. 4. 1957.

znamenat zklamání a nenaplněné tužby. Ke svému nechtěnému dítěti zřejmě přistupovala s určitým emočním chladem, který od počátku negativně formoval osobnost dítěte.

V nesnadné sociální situaci a pod tlakem norem patriarchální společnosti můžeme také hledat kořeny matčiny touhy, aby se její nemanželský syn stal někým výjimečným – nejlépe knězem, důstojným pánem, tedy člověkem respektovaným a v obci uznávaným. Potom by byl zapomenut jeho nelegitimní původ, mohla by zažít pocit hrdosti, že alespoň jako rodič nezklamala. Tím by snad přede všemi ospravedlnila onen „*chybný krok, za který trpí celý život*“¹⁰.

Určitou roli mohly hrát i jiné důvody, než jen společenská prestiž matky kněze. Ovdovělá matka, neprovdaná sestra nebo jiná blízká příbuzná se mohla stát farskou hospodyní, starat se o domácnost kněze a v případě matky u něj najít zajištění ve stáří.

Ani pro malého Adolfa nebylo snadné tento společenský handicap překonat. Lze si představit, co vše si v dětství musel vyléchnout a jaké ústrky zažít jako nemanželské dítě služebné na malé obci. Svůj nízký společenský status nemanželského dítěte vnímal citlivě, ještě v dospělosti měl potřebu ho zastírat a v úředních dokumentech lhát o svém původu a postavě otce.

Jeho sebepojetí a celoživotní chování navíc vykazovalo známky citově deprimovaných dětí.¹¹ Podle prof. Zdeňka Matějčka má psychické strádání na vývoj dítěte a na utváření jeho osobnosti výrazně negativní vliv: „*Psychická deprivace je psychický stav vzniklý následkem takových životních situací, kdy subjektu není dána příležitost k ukojení některé jeho základní (vitální) psychické potřeby v dostačující míře a po dosti dlouhou dobu.*“¹² To způsobuje mj. chudý citový rozvoj až citovou otupělost, různé abnormality v chování a obtíže v sociálním zapojení. Kojenec, kterému se matka věnovala jen tehdy, když potřeboval nakrmit nebo přebalit a nedocházelo mezi nimi k další interakci, nemazlila se s ním a láskyplně k němu nepromlouvala, výrazně

¹⁰ *Archiv bezpečnostních složek (ABS)*, f. MV-V, vyšetřovací spis, archivní (a.) jednotka (j.)V-776, Krajská správa ministerstva vnitra Ostrava, Operativní vyšetřovací (Oper. vyšetř.) podsvazek, Unger Adolf a spolčníci (spol.), s. 32 – Koncept dopisu matce.

¹¹ VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 3. vyd. Praha: Portál, 2002, s. 322–325. ISBN 80-7178-678-0.

¹² LANGMEIER, J. a MATĚJČEK, Z. *Psychická deprivace v dětství*. 4. vyd. Praha: Karolinum, 2011, s. 26. ISBN 978-80-246-1983-5.

zaostával ve svém vývoji. „*Psychicky deprivované dítě [...] vyrůstá často v prostředí hygienicky vzorném, má dokonalé ošetření i dohled, ale jeho rozumový a zvláště citový vývoj je vážně narušen.*“¹³

Tato deprivace, působí na různé děti odlišně. Adolf se začal brzy projevovat jako inteligentní a snaživý mladík, zdánlivě snadno přizpůsobivý. Slibně vynikal ve známém prostředí, problémy však začaly v době, kdy ho musel opustit. Celoživotně trpěl špatnou socializací, což je pro děti s tímto deprivacním poškozením typické a brzy se u něj také projevilo.

Po ukončení šesté třídy obecné školy v Šumvaldě studoval v letech 1926–1932 na Arcibiskupském gymnáziu v Kroměříži. Podle vzpomínek jeho spolužáka P. Josefa Cukra SJ zde nezapadl, byl spíše průměrným studentem, který nevynikal v žádném oboru. Pro svou problematickou povahu nedokázal navázat přátelské vztahy a stranil se ostatních.¹⁴

Nikdo ze spolužáků si zřejmě ani nevšiml, že odtud přešel na Akademické státní československé klasické gymnázium v Praze, kde odmaturoval 13. června 1934.¹⁵ Následně úspěšně složil přijímací zkoušky a od září 1934 nastoupil na studium bohosloví v Praze.

¹³ Tamtéž, s. 29.

¹⁴ Rozhovor autorky s P. Josefem Cukrem SJ na Velehradě, dne 4. 7. 2012.

¹⁵ *Archiv Univerzity Karlovy (AUK)*, f. Fakulta bohoslovecká, a. j. Nacionál. Za osvobození kolejného, zimní běh 1934, s. 124.

2. VYLOUČENÍ ZE STUDIÍ

Situace na Teologické fakultě Univerzity Karlovy v Praze byla v době, kdy do ní Adolf Unger nastoupil, již plně stabilizována. České katolické prostředí se po vzniku Československa vyrovnalo s novou společenskou situací a antikatolickou vlnou, což zpočátku zapříčinilo mj. také úbytek bohoslovců a kvalitních profesorů. Od třicátých let se podařilo znovu obnovit věhlas fakulty, a spolu s tím stoupl i počet bohoslovců, který se ustálil zhruba na dvou stech studentech. Česká a německá bohoslovecká fakulta dostala společnou novou kolej – arcibiskupský seminář v Praze-Dejvicích, který vedl v té době rektor Mons. Josef Beran¹⁶. Zde byl ubytován také Adolf Unger, který jako nemanželské dítě chudé ženy z venkova byl osvobozen od kolejného, takže náklady na studium byly pro jeho matku snesitelné.¹⁷ V polovině března 1936 měl nastoupit k výkonu vojenské služby, ale vzhledem k pokračujícímu studiu mu byl udělen odklad až do roku 1940. Prospíval velmi dobře a zdálo se, že nic nebude bránit jeho brzkému vysvěcení a začlenění do duchovní správy.

Nástup kancléře Adolfa Hitlera k moci v sousedním Německu vyostřily národnostní rozmišky také mezi českými a německými studenty v seminářích. Dotklo se to i pražského semináře v Dejvicích. Již v dubnu 1935 prosákla do českých médií informace o údajném „podezření z rejdů hakenkrajclerských“ a „mravnostních deliktů“.¹⁸ V dalších letech útoky ze strany německého tisku sílily. Propagandistické články a radiové vysílání šířily informace o „spolčení“ Říma s bolševickým Sovětským svazem a

¹⁶ Josef Beran (1888–1969) vystudoval teologii v Římě, kde v r. 1911 přijal kněžské svěcení. Po návratu do vlasti nastoupil do pastorace na různých místech pražské arcidiecéze. V r. 1932 se stal rektorem pražského semináře v Dejvicích. Gestapo ho zatkl 6. 6. 1942 za kontakt s „šovinistickými a říši nepřátelskými kruhy“. Nejprve byl vězněn na Pankráci, následně ve věznicí Gestapa v Malé pevnosti Terezín (MPT) a od 4. 9. 1942 až do osvobození v koncentračním táboře (KT) Dachau pod registračním (r.) číslem (č.) 35844. V listopadu 1946 se stal arcibiskupem pražským a primasem českým. V únoru 1948 vystoupil proti nastupující diktatuře a v následujících letech se stal symbolem protikomunistického odporu. V r. 1949 byl internován ve své rezidenci a od března 1951 pak na neznámých místech republiky. V r. 1965 byl jmenován kardinálem a v únoru tohoto roku vyhoštěn do Říma, kde zemřel 17. 5. 1969.

¹⁷ AUK, f. Fakulta bohoslovecká, a. j. Nacionál – Za osvobození kolejného, zimní běh 1934, s. 124.

¹⁸ Revolta v arcibiskupském semináři. *Pražský list*. 1935, ročník (roč.) IX, číslo (č.) 99 z 9. 4., s. 1 a Pražský arcibiskup odpovídá „Polednímu listu“. *Pražský list*, 1935, roč. IX, č. 100, z 10. 4., s. 3.

papeže označovaly za židobolševika,¹⁹ tedy úhlavního nepřítel nacistického Německa. Vedení semináře společně s pražským arcibiskupem kardinálem Karlem Kašparem²⁰ zareagovalo na vyhocenou politickou situaci zpřísněním pravidel pro seminaristy – zavedli větší dohled nad jejich aktivitami ve volném čase, zakázali poslech rádia a četbu periodik s jiným obsahem než náboženským, na čas zredukovali spolkovou činnost jen na kroužky misijní a jazykové a omezili nedělní návštěvy pouze na nejbližší rodinné příslušníky.

V září 1938, ještě před Mnichovskou dohodou, se Adolf Unger při zápisu do pátého ročníku přihlásil k české národnosti a k česko-slovenskému občanství. V dalším semestru měl ukončit studium a přijmout kněžské svěcení, místo toho byl však v zimním semestru vyloučen.²¹

Pro Adolfa Ungera to byla těžká rána a důvod k osobní zášti vůči rektoru semináře. Nezbyvalo mu však než opustit seminář a odejít také z bohoslovecké fakulty.

Z pozdější výpovědi rektora dejvického semináře Josefa Berana je zřejmé, že za vyloučením nestála politika, jak by se dalo očekávat v této bouřlivé době, ale jeho arogantní chování a „nezdravé partikulární přátelství“, což bylo v této době jakousi šifrou pro homosexualitu v seminářích a klášterních komunitách. Tyto okolnosti znamenaly přímé překážky pro udělení svátosti kněžství.²²

¹⁹ Hitlerův list „Das Reich“ v únoru 1939, těsně po smrti Pia XI. a před papežskou volbou, napsal: Pius XI. byl položid, protože jeho matka byla holandskou Židovkou, ale kardinál Pacelli [budoucí Pius XII. – pozn. aut.] je celý Žid. In: VAŠKO, V. Neumlčená. *Kronika katolické církve v Československu po druhé světové válce. Díl I.* 1. vyd. Praha: Zvon, 1990, s. 126. ISBN 80-7113-000-1.

²⁰ Karel Kašpar (1870–1941) vystudoval teologii v Římě, kde byl v r. 1893 promován doktorem bohosloví a téhož r. vysvěcen na kněze. Po návratu do vlasti působil jako kaplan ve Svojšíně a od r. 1896 v německém ústavu Panny Marie de Anima. O dva roky později obhájil v Římě doktorát práv. Od r. 1907 zastával místo kanovníka svatovítské metropolitní kapituly a 8. 3. 1920 byl jmenován titulárním biskupem betsajdským a světícím biskupem královéhradeckým. Biskupské svěcení přijal 11. 4. 1920 a sídelním biskupem královéhradeckým se stal 13. 6. 1921. Po rezignaci arcibiskupa Františka Kordače ho papež Pius XI. jmenoval pražským arcibiskupem a 15. 11. 1931 byl intronizován. Dne 16. 12. 1935 získal titul kardinála.

²¹ *Moravský zemský archiv (MZA)*, f. Benediktini Rajhrad – E 6, karton (k.) 252, Documenta Rev. Pater (P.) Petri Unger, s. 11 – Dopis z 17. 11. 1938.

²² „Kandidát kněžství se musí s důvěrou vystavit posouzení Církve, biskupa, který zve k svěcení, rektora semináře, spirituála a ostatních učitelů semináře, jimž biskup nebo vyšší představený svěřil úkol formace budoucích kněží. Ovšem primární odpovědnost za svou vlastní formaci má kandidát sám. Kandidát, který by zatajoval svou homosexualitu a přistoupil ke kněžskému svěcení, by se stavěl proti duchu pravdivosti, loajality a disponovatelnosti, jenž musí charakterizovat osobnost toho, kdo věří, že je povolán sloužit Kristu a jeho Církvi v kněžské službě.“ *Více Vatikánská instrukce o kněžství a homosexualitě.*

Světlo do pozadí událostí, které předcházely Ungerovo vyloučení ze semináře, vnesl dopis z 24. června 1939 od bývalého pražského seminaristy Ladislava Brabce, určený brněnskému biskupu Josefu Kupkovi, v němž varoval před vysvěcením svého bývalého spolužáka: „*Hlas mého svědomí mne vede k tomu, abych si dovolil upozorniti Vaši biskupskou milost na to, že se jedná o osobu dědičně zatíženou. Jeví se to nejen hysterií a projekcí myšlenek, nýbrž hlavně neobyčejnou smyslností, hlavně sklonem k stejnému pohlaví, a kromobyčejnou mstivostí. [...] Uvedený napsal již více anonymů a naváděl k nepočestnostem nejen mne, ale i jiné osoby, z nichž jedna je dosud nezletilá [...] Jelikož jsem vystoupil rázně proti zkázonosnému počínání jmenovaného [...], snažil se tento a dosud snaží ze msty zničiti mou pověst a dobré jméno anonymy a pomluvami.*²³ [...] *Děkuji Bohu, že jeho přetvářka byla mým vldp. msgrem ředitelem [Josefem Beranem – pozn. aut.] prohlédnuta velmi brzy.*“²⁴

Kongregace pro katolickou výchovu. [online]. @ 2015 [cit. 2016-03-02]. Dostupné z: <http://www.claritatis.cz/zpravy/prilohy/vatikanska-instrukce-o-knezstvi-a-homosexualite/1926>.

²³ Adolf Unger v pomluvách pokračoval i nadále. Také ve své výpovědi na KV StB v Ostravě v roce 1951 označil děkana Ladislava Brabce, v té době již odsouzeného za náboženskou činnost, za svého milence z dob bohosloveckých studií v Praze.

²⁴ RICHTROVÁ, E. *Benediktinský klášter v Rajhradě v době opata Aloise Josefa Kotyzy (Osudy klášterního domu a řeholníků v letech 1937–1947)*. Disertační práce. Masarykova univerzita, Brno 2015. Školitel doc. PhDr. Jiří Hanuš, Ph.D., s. 267. [online]. @ 2015 [cit. 2016-03-02]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/42682/ff_d_b1/Benediktinsky_klaster_v_Rajhrade__1937O1947_.pdf.

3. ZDAR VŮDCI A NAŠÍ DRAHÉ VLASTI!²⁵

Adolf Unger se po vyloučení vrátil k matce a po čase byl přijat k formaci u benediktinů v Rajhradě. Ani jeho zdejší působení se neobešlo bez problémů a plně odhalilo jeho mravní a osobnostní problematičnost.

Do kláštera přijel 24. října 1938 a přijal řádové jméno Petr. Opat Alois Kotyza²⁶ si před jeho přijetím do noviciátu vyžádal reference od kněze z jeho rodiště a od rektora dejvického semináře. Za Ungerovo přijetí do rajhradského kláštera se 8. listopadu 1938 přimlouval kněz z farního úřadu v rodném Šumvaldě P. Dominik Frnka²⁷. Vystavil mu vysvědčení, v němž ho charakterizoval jako svědomitého, ochotného a skromného bohoslovce.²⁸

Další dopis ho opatovi představil v jiném světle, přesto také přijetí do noviciátu úplně nevyloučil. Rektor dejvického semináře, jenž vedl jeho formaci při pětiletém studiu bohosloví, o něm napsal: „*Adolf Unger byl propuštěn pro svou nepoddajnou povahu a pro sklony k nezdravému partikulárnímu přátelství. Sám jsem mu radil, aby se hlásil někam do kláštera s opravdovou kázní a přísností, kde by pak pod tlakem poslušnosti spíše svou nepoddajnou povahu mohl vychovati. Jinak byl velmi nadaný a ve zbožnosti až někdy přehnaný. Snad abyste to s ním zkusili, jak se osvědčí.*“²⁹ Přidal však větu obsahující přímé varování pro komunitu českých řeholníků v době Protektorátu Čechy a Morava: „*Je ovšem teď říšským příslušníkem.*“³⁰

²⁵ MZA, f. Mimořádný lidový soud Brno – C 141 (MLS Brno – C141), k. 61, signatura (sign.) LS 185/48, s. 3. Tímto pozdravem končil klerik Unger dopis psaný ministru protektorátní vlády Emanuelu Moravcovi.

²⁶ Alois Kotyza (1869–1947) kněžské svěcení přijal v roce 1893. Jako opat vedl klášter v období 1937–1947. V červenci 1939 získala klášter pod svou správu Německá říše. „Dosadili do vedení německého komisaře Jenischa a dva úředníky. Tato německá správa však trvala jen do října 1939, kdy její zrušení nařídil říšský protektor Konstantin von Neurath.“ BŘEZOVÁ, Š. *Klášter Rajhrad a jeho hospodářská situace v letech 1912–1937*. Magisterská diplomová práce. Masarykova univerzita, Brno, 2011, s. 22. Vedoucí práce doc. PhDr. Jiří Hanuš, Ph.D. [online]. @ 2011 [cit. 2016-03-02]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/143669/ff_m/.

²⁷ Dominik Frnka přijal kněžské svěcení v r. 1911. V Šumvaldě působil v letech 1937–1947.

²⁸ MZA, f. Benediktini Rajhrad – E 6, k. 252, Documenta Rev. P. Petri Unger, s. 2 – Vysvědčení farního (far.) Úřadu v Šumvaldě – 8. 4. 1938.

²⁹ Tamtéž, s. 3 – Quasivysvědčení arcibiskupského (arcib.) semináře v Praze – 17. 11. 1938.

³⁰ Tamtéž.

Adolf Unger byl nakonec přijat 23. listopadu 1938 „na zkoušku“ do noviciátu³¹ a soukromě se připravoval na složení závěrečných zkoušek na TF UK v Praze, kde byl řádně zapsán.³² Pilně studoval a doufal v brzké vysvěcení, které mu měl zajistit opat kláštera. Ten si po šesti měsících vyžádal pro Ungera dispens od jedné části triennia (tříletí) prostřednictvím benediktinského opata primase Fidelise von Stotzingen v Římě.³³ Dále v květnu 1939 požádal brněnského rektora semináře Karla Skoupého, aby učinil výjimku a z důvodu nedostatku kněží v duchovní správě souhlasil s vysvěcením Adolfa Ungera jako světského klerika, jenž se v klášteře plně osvědčil. „*Po kněžském svěcení by Unger prý teprve začal svůj noviciát. Kdyby totiž začal noviciát ihned, mohl by být vysvěcen až po slavných slibech, tj. po čtyřech letech.*“³⁴

Na stole rektora Skoupého se ale v polovině května sešly dopisy z pražské arcidiecéze od P. Ladislava Brabce, který upozornil na nevhodnost kněžského svěcení, které mělo být uděleno jeho bývalému spolužáku Adolfu Ungerovi a také od rektora pražského semináře Josefa Berana, jenž před svěcením důrazně varoval: „*Bál bych se U.[ngera, doplnil K. Skoupý] připustiti ke svěcení. Chystám se do Rajhradu zajet přímo k nejd. opatovi. Nejlépe by bylo odpověděti, aby si udělal dříve noviciát. Zdá se, že U[nger, doplnil K. Skoupý] p. opata přemluvil, dovede to mistrně, aby potom jako kněz měl vše zabezpečeno. Rajhradu by to nepomohlo. Proto raději posečkat.*“³⁵

Rezolutní zamítnutí zaslal opatu Kotyzovi také pražský generální vikář P. Bohumil Opatrný: „*Z důvodů Vaší Milosti známých nemohou být vydány litterae dimissoriae*³⁶ *klerikovi tamního kláštera Adolfu Ungerovi. Jakákoliv urgencye zůstala by bez odpovědi, poněvadž se jedná o vážnou věc svědomí.*“³⁷

³¹ Tamtéž, Ungerovo scrutinium před vstupem do noviciátu ze dne 23. 11. 1938.

³² AUK, f. Fakulta bohoslovecká, a. j. Letní běh 1939, A–Ž, Adolf Unger, s. 170.

³³ MZA, f. Benediktini Rajhrad – E 6, k. 252, inv. č. 2221, sign. D. n. 037. Dopis Fidelise von Stotzingen Aloisi Kotyzovi ze dne 10. 7. 1939.

³⁴ RICHTROVÁ, E. *Benediktinský klášter v Rajhradě v době opata Aloise Josefa Kotyzy (Osudy klášterního domu a řeholníků v letech 1937–1947)*, s. 266. [online]. @ 2015 [cit. 2016-03-02]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/42682/ff_d_b1/Benediktinsky_klaster_v_Rajhrade__1937O1947_.pdf.

³⁵ Tamtéž, s. 267

³⁶ Litterae dimissoriae jsou potvrzení ke svěcení, které je nutno vystavit, má-li toto svěcení vykonat jiný biskup než biskup vlastní diecéze. In: TRETERA J. R. a HORÁK, Z. *Slovník církevního práva*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011, s. 40. ISBN 978-80-247-3614-3.

³⁷ RICHTROVÁ, E. *Benediktinský klášter v Rajhradě v době opata Aloise Josefa Kotyzy (Osudy klášterního domu a řeholníků v letech 1937–1947)*, s. 267. [online]. @ 2015 [cit. 2016-03-02]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/42682/ff_d_b1/Benediktinsky_klaster_v_Rajhrade__1937O1947_.pdf.

Dopisy zásadním způsobem ovlivnily zamítnutí žádosti. Adolf Unger se zřejmě o intervenci rektora Berana dověděl a dal volný průchod své nenávisti, která již dlouho doutnala pod povrchem. Zanedlouho dostal opat Kotyza od regenta kněžského semináře dopis, v němž mu sděluje, že obdržel v květnu 1939 anonymní dopis psaný na stroji. V dopise bylo Dr. Beranovi vyhrožováno udáním na vyšších církevních místech. Podle stylu a obsahu sdělení dospěl rektor k jednoznačnému přesvědčení, že pisatelem je bývalý bohoslovec Adolf Unger.

Opat Kotyza na klerika uhodil a chtěl znát pravdu o anonymním dopise. Ten se k autorství dopisu přiznal a žádal o prominutí. Toho se mu dostalo pod podmínkou, že se za „*své sprosté chování*“ rektoru Beranovi omluví.³⁸

Opat znovu zapochyboval o vhodnosti tohoto kandidáta pro kněžství i jejich klášter, proto ještě požádal o vyjádření k jeho chování profesory z Teologické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Profesori Jan Merell³⁹, Jaroslav Beneš⁴⁰ a děkan Josef Heger⁴¹ sdělili, že studenta znali pouze z přednášek, nevědí nic bližšího o jeho problematické povaze či homosexuální orientaci a nevznesli námitky proti svěcení.⁴²

Novic Unger se zpočátku snažil být trpělivý, s výborným prospěchem dokončil teologická studia a čekal na vysvěcení. V zápise z kapitulního zasedání v listopadu 1939 je zaznamenáno jeho ukončení noviciátu dne 24. listopadu 1939: „*Ježto minulost jeho jest velmi pestrá, má se počkati s jednoduchými sliby a má se požádat ředitel pražského*

³⁸ MZA, f. MLS Brno – C 141, k. 61, sign. LS 185/48, s. 3.

³⁹ Jan Merell (1904–1986), studoval v letech 1923–1927 na TF UK v Praze, v r. 1927 byl vysvěcen na kněze, v období 1934–1936 působil na Papežském biblickém institutu v Římě a 1936–1937 na pařížské Sorbonně. V letech 1938–1939 se stal docentem novozákonní biblistiky na TF UK v Praze. Dne 14. 8. 1943 ho zatklo Gestapo, byl internován v Zásmukách a poté vězněn postupně na Pankráci, MPT a od 8. 12. 1944 v KT Dachau pod r. č. 135123. V letech 1945–1950 pracoval jako profesor na TF UK v Praze, poté na CMBF.

⁴⁰ Jaroslav Beneš (1892–1963) byl nejprve vyslán na studia do Říma, ale po vypuknutí první světové války se vrátil do vlasti a studoval na TF UK. Kněžské svěcení přijal 18. 6. 1916. V roce 1923 pokračoval ve studiu v Římě, kde na Gregoriánské univerzitě o dva roky později získal doktorát filozofie, o rok později doktorát teologie. Od r. 1927 působil jako docent a od r. 1929 jako profesor křesťanské filozofie na TF UK.

⁴¹ Josef Heger (1885–1952) vystudoval bohosloví v Brně, kde byl v r. 1908 vysvěcen na kněze, v letech 1911–1912 studoval v Palestině biblickou archeologii a orientální jazyky. V období 1913–1916 studoval teologii ve Vídni, kde v r. 1917 získal doktorát. V letech 1937–1939 a znovu 1945–1950 byl profesorem biblického studia na TF UK.

⁴² MZA, f. Benediktini Rajhrad – E 6, k. 252, Documenta Rev. P. Petri Unger, s. 6 – Quasivysvědčení bohoslovecké fakulty v Praze – 3. 6. 1939.

alumnátu p. msgr. Beran o důkladnou zprávu.“⁴³ Navzdory informacím složil Adolf Unger jednoduché sliby již 18. prosince 1939.

Život ve společenství mu ale nevyhovoval a obtížně se podřizoval autoritě představeného. Doufal, že brzy odejde na některou faru do pastorační služby, pokud možno co nejdále od kláštera.⁴⁴ Začal přes kněze ze svého rodiště a některé spolubratry vyvíjet nátlak na opata, aby svěcení uspíšil.⁴⁵

Podle svědectví P. Josefa Cukra SJ, požádal opat Kotyza svého spolužáka ze studií světícího biskupa olomouckého Josefa Schinzela⁴⁶ o podjáhenské svěcení pro fr. Ungera. Ten mu na přimluvu Mons. Adolfa Honiga a Mons. Jana Nevěřila vyhověl a 28. ledna 1940 udělil Adolfu Ungerovi toto nejnižší svěcení. Tím se spustila celá řada nestandardních okolností, „neúmyslných opomenutí“ a „jednání v dobré víře“, které vyvolávaly pochybnosti o platnosti tohoto i následných svěcení. Vzhledem k tomu, že podle kánonu 965 a 966 (§ 1 a 2) CIC 1917 bylo k provedení svěcení třeba souhlasu biskupa brněnského, snažil se ho olomoucký světící biskup získat dodatečně. Mons. Josef Kupka však striktně konstatoval, že jednání opata Kotyzy je „*právně neudržitelné a lidsky nečestné a neupřímné*“⁴⁷. Do církevních trestů tak podle bodu 4 kánonu 2373 CIC (1917) neupadl fr. Unger, ale jeho světitel a také podle kánonu 2410 rajhradský opat. Josef Schinzel byl pro zanedbání povinnosti potrestán dočasným odnětím výkonu služby světícího biskupa se zákazem udělovat kněžská svěcení na půl roku.⁴⁸

⁴³ MZA, fond Benediktini Rajhrad – E 6, k. 34, inv. č. 892 – Kapitulní protokol ze dne 23. listopadu 1939, sign. A. f. 10bis.

⁴⁴ „Do roku 1950 pod Rajhradský klášter spadaly čtyři patronátní fary. Benediktini měli povinnost na těchto farách provádět duchovní správu. Mezi patronátní fary patřily Ostrovačice, Syrovice, Domašov a Rajhrad. V Domašově benediktin spravující místní faru většinu roku také pobýval díky větší vzdálenosti od kláštera. Do Rajhradu přijížděl jen na schůze kapituly či na různé církevní svátky.“ In: BŘEZOVÁ, Š. *Klášter Rajhrad a jeho hospodářská situace v letech 1912–1937*, s. 20.

⁴⁵ MZA, f. Benediktini Rajhrad – E 6, k. č. 252, inv. č. 2221, sign. D. n. 037. Podobným způsobem postupoval A. Unger i v roce 1942, kdy se za Ungera přimlouval např. Adolf Honig, rodák ze Šumvaldu a generální vojenský superior.

⁴⁶ Josef Schinzel (1869–1944) kanovník olomoucké kapituly a světící biskup olomoucké arcidiecéze. Na kněze byl vysvěcen v r. 1892 v Olomouci, na světícího biskupa byl konsekrován 7. 1. 1923.

⁴⁷ RICHTROVÁ, E. *Benediktinský klášter v Rajhradě v době opata Aloise Josefa Kotyzy (Osudy klášterního domu a řeholníků v letech 1937–1947)*, s. 269. [online]. @ 2015 [cit. 2016-03-02]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/42682/ff_d_b1/Benediktinsky_klaster_v_Rajhrade__1937O1947_.pdf.

⁴⁸ ABS, f. MV-V, vyšetřovací spis, a. j. V-776, Krajská správa MV Ostrava, skupinový svazek – operativní, r. č. 105, s. 3. Srov. Rozhovor autorky s P. Josefem Cukrem SJ na Velehradě dne 4. 7. 2012.

Později opat vysvětloval v dopise ze dne 25. října 1942 snahu o rychlé podjáhenské svěcení takto: „*Petr Adolf Unger byl před dvěma lety ordinován [...] na subdiákona*⁴⁹ *a sice proto, poněvadž jsme jej chtěli jako příchozího z odstoupeného území sudetského uchrániti osudu prostého vojína. Dr. Schinzel mínil, že kdyby byl odveden jako podjáhén, dostal by se k sanitní službě.*“⁵⁰ Zde se tedy nepřímou dovidáme, že měl fr. Unger opravdu říšské občanství, nikoliv protektorátní, neboť občané protektorátu nebyli povoláni k Wehrmachtu.

V kapitulním protokolu z července 1940 se dochoval zápis, který sleduje další vývoj kauzy jáhenského svěcení: „*Msgr. Dr. Beran, ředitel pražského alumnátu odepsal fr. Petrovi*⁵¹ *a vážně ho zrazuje od stavu duchovního.*“⁵² V zápise se dále probíraly ukázky z deníku fr. Ungera, kde hanobí opata Kotyzu a konvent. Nakonec bylo navrhuto, aby fr. Petr sám napsal žádost o dispens do Říma. Zároveň bylo rozhodnuto, že z důvodu bouřlivých časů se má celá záležitost odsunout. Opat Kotyza požádal opět opata primase Fidelise von Stotzingen v Římě o vyřízení dispensu na 18 měsíců pro fr. Ungera z důvodu nedostatku kněží v Rajhradě.

Opatovy pochyby, otálení, průtahy a neschopnost rázně prosadit Ungerův „oprávněný nárok“ na vysvěcení ho dráždily, proto se rozhodl využít situace a vsadit na německou kartu. Záhy se stal v klášteře obávaným.

Malé společenství rajhradských benediktinů se skládalo z českých vlastenců, kteří se v období protektorátu společně scházeli v jídelně k poslechu zakázaného zahraničního rozhlasu, především českého vysílání BBC⁵³ Volá Londýn: „*Když však opat Kotyza zpozoroval, že Adolf Unger se nějak podezřele k tomu tváří a proto, poněvadž opatu Kotyzovi bylo známo, že Unger pochází ze Sudet, pojal k němu*

⁴⁹ Podjáhén.

⁵⁰ RICHTROVÁ, E. *Benediktinský klášter v Rajhradě v době opata Aloise Josefa Kotyzy (Osudy klášterního domu a řeholníků v letech 1937–1947)*, s. 273. [online]. @ 2015 [cit. 2016-03-02]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/42682/ff_d_b1/Benediktinsky_klaster_v_Rajhrade__1937O1947_.pdf.

⁵¹ Fr.– fráter (bratr, který není vysvěcen na kněze).

⁵² MZA, f. Benediktini Rajhrad – E 6, k. 34, inv. č. 892, sign. A. f. 10bis – Kapitulní protokol ze dne 23. 11. 1939.

⁵³ Československá sekce BBC začala vysílat z rozhodnutí britské vlády 6. 9. 1939. Během války promlouvaly k národu redakce BBC a redakce Československé vlády v exilu v pořadu – *Hlas svobodné republiky* (Jan Masaryk, Edvard Beneš, Josef Kosina ad.).

nedůvěru a společný poslech cizího rozhlasu zakázal.“⁵⁴ V této době začaly také rektoru Beranovi přicházet další dopisy, v nichž mu anonym opět vyhrožoval udáním.⁵⁵

Od roku 1942 se Ungerova zpupnost zvyšovala a opatovy výtky k svému chování ignoroval. Chtěl dosáhnout vysvěcení a neváhal k tomu použít jakýchkoliv prostředků. Scházel se s Němci a záměrně je vodil do kláštera, s úmyslem opata ohromit svými styky a zároveň jej zastrašit.

Navázal písemný kontakt s Emanuelem Moravcem⁵⁶, symbolem české kolaborace s nacistickým režimem. První dopis mu napsal 23. ledna 1942, v němž mu blahopřeje ke zvolení ministrem školství a národní osvěty, sympatizuje s jeho prací „*na nutné převýchově českého národa*“⁵⁷ a cítí se s ním „*duchovně spřízněn*“.⁵⁸ Na dalších dvou stránkách popisuje příkoří, která se mu v klášteře dějí: „*Protože prý ,dělám Němce a zaprodávám se jim‘, proto je mi až do dnešního dne odpíráno připuštění ke kněžskému úřadu [...] Abych se nedostal do styku s lidem a nemohl na nikoho působiti jinak, než tyto tzv. ,vlastencové‘, kteří zaspali poslední tři léta, ale stále zde zastávají všechna systemisovaná místa.*“⁵⁹ Dopis končí obdivem k myšlenkovému světu Emanuela Moravce: „*... i tam, kde byste toho ani nečekal, jsou čeští lidé, kteří naslouchají Vašim slovům, čtou Vaše knihy, čerpají z nich poučení a povzbuzení, řídí se Vašimi zásadami, řadí se pod Váš prapor a radují se nyní, když se Vám dostalo možnosti vésti pevnou rukou české školství, českou mládež a tím národ k nové, lepší budoucnosti, která mu kyne v rámci a pod ochranou Velkoněmecké říše, jak to již pochopil před více jak tisícem let kníže Václav Svatý.*“⁶⁰

V dopise z 24. března 1942 gratuluje ministru propagandy k jmeninám, vzdává mu hold pro „*nastolení nového světového řádu*“⁶¹.

⁵⁴ MZA, f. MLS Brno – C 141, k. 61, sign. LS 185/48, s. 1 a 3.

⁵⁵ Tamtéž, s. 46.

⁵⁶ Emanuel Moravec (1893–1945) byl český politik, voják z povolání, legionář, publicista, především však prominentní představitel české kolaborace s německou okupační mocí v době Protektorátu Čechy a Morava a aktivní propagátor nacistické ideologie. Od r. 1941 byl předsedou organizace Kuratorium pro výchovu mládeže v Čechách a na Moravě. O rok později se stal členem protektorátní vlády ve funkci ministra školství a lidové osvěty. Během Pražského povstání spáchal sebevraždu.

⁵⁷ MZA, f. MLS Brno – C 141, k. 61, sign. LS 185/48, s. 5.

⁵⁸ Tamtéž.

⁵⁹ Tamtéž, s. 5–6.

⁶⁰ Tamtéž, s. 6.

⁶¹ Tamtéž, s. 3.

Opat Kotyza nevěděl o této korespondenci a zůstal naprosto šokován, když se mu při přebírání pošty dostal do rukou dopis od ministra Emanuela Moravce adresovaný kleriku Ungerovi: „*S podivem se tázal Ungera, proč si tento dopisuje s Moravcem, odpověděl mu s úšklebkem Unger, že v tom není nic špatného.*“⁶² Po válce Adolf Unger tyto dopisy zlehčoval tvrzením, že chtěl jen využít Moravcova vlivu a nátlakem na představené dosáhnout brzkého vysvěcení.

Své názory a postoje k představeným a ke kněžské službě odhaluje především v korespondenci s matkou. V dopise z 14. května 1942, tedy v době silící perzekuční vlny druhého stanného práva⁶³ na území protektorátu, jí píše mj. k chystané návštěvě známých z Drážďan u ní na letním bytě, čehož chtěl využít jako nástroje pro své cíle: „*Nejvýše v tom případě, kdybyste je chtěli pozvat a neměli čas na psaní, mohl bych to pozvání vyřídit já. Možná by se opat lekl, kdybych dostával psaní z Drážďan a tak by mi to pomohlo.*“⁶⁴ Dále matce píše o svém příteli [kriminálním komisaři Gestapa Aloisi Lehnerovi⁶⁵ – pozn. aut.], kterého často jezdí navštěvovat do Brna a jenž nyní odjel do Berlína absolvovat „*jakousi školu a vůdcovskou zkoušku. Ale postaral se o mne u svého nástupce [kriminálního tajemníka brněnského Gestapa⁶⁶ Adolfa Artla⁶⁷ – pozn. aut.], když bych něco potřeboval, třeba propustku⁶⁸, mám tam zas jít jako domů.*“⁶⁹

⁶² Tamtéž, s. 2.

⁶³ Druhý civilní výjimečný stav byl vyhlášen po atentátu na zastupujícího říšského protektora R. Heydricha výnosem K. H. Franka ze dne 27. 5. 1942, k zrušení došlo výnosem ze dne 3. 7. 1942. V této době došlo k vlně zatýkání a k popravám zhruba pěti tisíc českých vlastenců.

⁶⁴ ABS, f. MV-V, vyšetřovací spis, a. j. V-776, Krajská správa ministerstva vnitra Ostrava, Oper. vyšetř. podsvazek, Unger Adolf a spol., s. 32.

⁶⁵ Alois Lehner, kriminální komisař z brněnského Gestapa, kde sloužil v letech 1939–1944. In: *Seznam příslušníků Gestapa v Čechách a na Moravě*, s. 163. @ 2015 [cit. 2016-03-02]. Dostupné z <http://www.ustrcr.cz/data/pdf/projekty/doba-nesvobody/gestapo-seznam.pdf>.

⁶⁶ Brněnská služebna Gestapa byla zřízena ihned po okupaci a společně s pražskou služebnou Gestapa získaly od 1. 9. 1939 statut řídicí úřadovny Gestapa podléhající přímo berlínské centrále. Řídicí úřadovny měly podle říšského vzoru tři hlavní oddělení: oddělení I. zpracovávalo osobní záležitosti úředníků a zabývalo se celkově vnitřní správou, oddělení II. se věnovalo vlastní exekutivě a třetí referát obrannému zpravodajství. Referátu Gestapa II B byla přidělena oblast církví, sekt, židů a zednářů. V létě 1943 došlo k reorganizaci, oddělení II. a III. bylo spojeno v oddělení IV. Vznikl referát IV 4 světonázorový protivník s podreferáty: IV 4 a – církve, sekty, svobodné zednářství, trestné činy duchovních, spiritismus, vykládání karet, jasnovideci a věštkyně a IV 4 b - židé, míšenci a od roku 1944 přibyli emigranti. V prosinci 1944 se Gestapo v Praze a Brně sloučily s kriminální policií (Kripo) jako oddělení V s názvem „Der Kommandeur der Sicherheitspolizei.“ Referát II B patřil na brněnském Gestapu do sektoru, který vedl kriminální rada SS-Hauptsturmführer Otto Koslowski. Vedoucí referátu byli vrchní kriminální sekretář Adolf Scherzer, kriminální komisař Karel Streit, vrchní kriminální sekretář Alfred Zimmermann a kriminální inspektor Leopold Gahleithner. Referenty byli kriminální sekretáři Ernst Koch, Bohumil Soukup, Hans Bäcker,

Arogantní chování novice znepokojovala opata Kotyzu natolik, že se obrátil v dopise na Ungerovu matku, aby synovi domluvila. Ta se pokusila syna umravnit, ale ten vnímal matčiny výtky jako zradu. V odpovědi na dopis z června 1942 se dočkala jen rozhněvané reakce a veškerého odmítnutí vnější kritiky. Naplno se v něm odhaluje skrytá averze vůči představenému, kterého obviňuje ze svých neúspěchů a selhání, ale také jakákoliv absence pocitů viny, výčitek svědomí nebo pokory: „*Nepsal jsem mu [opatu Kotyzovi – pozn. aut.] žádné anonymní psaní, ani jsem mu nedal žádné od jiného napsat.*⁷⁰ *Také se k němu nechovám nějak zvlášť neuctivě nebo špatně, ani si nedovoluji nic, že by přestávalo všecko. Také jsem neprovedl dosud ani to nejmenší, co by se mohlo nazývat mstou. To by zde již nestrašil, nýbrž seděl by pěkně v soukromí někde [ve věznicích – pozn. aut.] v Mariazellu nebo v Českých Budějovicích. [...] Nemám nejmenší chuti nabývat po čtyřech letech něčí důvěry. Svoji důvěru si může milostpán*

Johann Mika. Na referátu dále působili kriminální tajemník Adolf Artl, kriminální komisař Harald Habermann, kriminální asistent Vilém Eppinger, kriminální asistent Otto Karger, kriminální zaměstnanec František Hornisch, výpomocný zaměstnanec Otmar Kabas, pomocná síla Egon von Schuster, Kristina Macheinerová také na výpomoc a tři písařky Melanie Suchývová (Wielandová), Edith Victorinová (Jackelová) a Olga Wielandová (Wessely). In: SLÁDEK, O. *Zločinná role gestapa*. 1. vyd. Praha 1986, s. 95–97 a 274–277, ISBN neuvedeno.

⁶⁷ Adolf Artl, kriminální tajemník brněnské řídicí úřadovny Gestapa, v r. 1944 byl přeložen z Brna k venkovní službě Gestapa v Uherském Hradišti, kde působil až do konce války. In: *Seznam příslušníků Gestapa v Čechách a na Moravě*, s. 5. @ 2015 [cit. 2016-03-02]. Dostupné z <http://www.ustrcr.cz/data/pdf/projekty/doba-nesvobody/gestapo-seznam.pdf>.

⁶⁸ K překročení hranice mezi Říšskou župou Sudety a Protektorátem Čechy a Morava bylo potřeba získat příslušnou propustku.

⁶⁹ ABS, f. MV-V, vyšetřovací spis, a. j. V-776, Krajská správa ministerstva vnitra Ostrava, Oper. vyšetř. podsvazek, Unger Adolf a spol., s. 29.

⁷⁰ „*Při náležitě visitaci může mu [Adolfu Ungerovi – pozn. aut.] být hodně horko. Svého času psal anonymní a výhrušné dopisy ať již mně nebo Vám [Aloisi J. Kotyzovi – pozn. aut.]. A Vy, podle nesprávné právnícké presumpce považoval jste za pisatele mne, a chtěl jste mne propustit, dokud nenajdu pravého pisatele. A pisatel – na vyjádření jeho ničemnosti jste nemohl najít slov – byl usvědčen a Vy jste mu ještě vymohl v Římě dispens ke slav. slibům a vše ostatní. Jak se Vám odměnil, vidíte teď sám nejlépe. Za povahu snad tolik nemůže, ale proto se nehodí do kláštera. Je zbytečné popisovat, co vše dělal, mně nebo druhým. Ale když již byl vysvěcen, tak zase já první jsem mu nabízel ruku ke smíru, a on ačkoliv byl vinen, jedná dále hnusným způsobem a zcela opačně, než jak mluví na kazatelně. Toho bude soudit jednou Bůh. V případě, že on nepřestane proti mně štvát a já přestanu být členem kláštera, ať nezapomene, že mám v ruce důkazy jeho anonymu a jeho jednání. Také není jisto, že msgr. Beran je mrtev. Prý žije v Zámukách.*“ In: MZA, f. Benediktini Rajhrad – E 6, k. 245, inv. č. 2184, sign. D. n. 026/001 – Dopis Metoděje Jedličky opatu Aloisi J. Kotyzovi ze dne 21. 7 1943.

*nechati, ale mně musí dáti, co mi po právu náleží! Nemám také žádné chuti ještě několik let zde takto starému pro blázny sedět. Prostě, jakmile mě to omrzí, začnu jednat!*⁷¹

Snad ji chce jen polekat a citově vydírat, když v dopise píše, že by mohl narukovat do války a vyznává se jí ke svému obdivu k členům „elitní“ Waffen-SS⁷², k nimž by mohl také patřit: *„Také čtu v psaní, že byste mě raději viděla v rakvi, než špatným knězem. Jakým knězem budu, nemůžu napřed vědět, zvláště když mne má ďábel ve své moci, jak sama píšete. Nebylo by Vám tedy snad nějak proti mysli, kdybych se přihlásil k vojsku, služba ve zbraních SS by se mně líbila. [...] Mají rozhodně více cti než mnozí kněží, jejich heslo a mojí ctí je věrnost.*⁷³ *Je to nejen ke hnutí [NSDAP – pozn. aut.], nýbrž i ke kamarádům. Mám tam volný přístup.*⁷⁴

Nadřizení o těchto dopisech nevěděli, avšak z jednání fr. Ungera pociťovali oprávněnou obavu o bezpečnost kláštera a životy spolubratrů. Zatčení rektora Berana Gestapem v červnu 1942 si dávali do přímé souvislosti s fr. Ungerem a předjímalí, že na základě jeho udání byl uvězněn. Zřejmě z tohoto důvodu přesvědčil opat spolubratry PP. Vojtěcha [Horáka], Prokopa [Vostala] a Benedikta [Malého], kteří se vyjádřili písemně proti složení slavných slibů fr. Petra, aby se vzdali hlasování a tak mohlo být většinou hlasů rozhodnuto, že fr. Petr může složit slavné sliby.⁷⁵ Tento krok přiblížil novice k vytouženému cíli. Věci nabraly rychlý spád.

Dne 25. října 1942 složil fr. Unger řeholní sliby.⁷⁶ Po pěti dnech souhlasil olomoucký arcibiskup a metropolita moravský Leopold Prečan⁷⁷, aby byl 15. listopadu 1942 podjáhen Adolf Petr Unger vysvěcen na jáhna světícím biskupem Josefem

⁷¹ ABS, MV-V, vyšetřovací spis, a. j. V-776, Krajská správa ministerstva vnitra Ostrava, Oper. vyšetř. podsvazek, Unger Adolf a spol., s. 32.

⁷² Waffen-SS (Zbraně SS) byly jednotky SS určené k vojenským operacím. Zahrnovaly zhruba 950 000 mužů, především z řad dobrovolníků. Podléhaly pod přímé velení H. Himmlera. V těchto divizích nesměli bojovat Češi, pouze čeští Němci, z toho lze usuzovat, že měl v této době již říšské občanství, ačkoliv to po válce vždy popíral.

⁷³ Heslem Waffen SS bylo: „Meine Ehre heißt Treue“ (Mou ctností je věrnost).

⁷⁴ ABS, vyšetřovací spis, a. j. V-776, Krajská správa ministerstva vnitra Ostrava, Oper. vyšetř. podsvazek, Unger Adolf a spol., s. 33.

⁷⁵ MZA, Benediktini Rajhrad – E 6, k. 34, inv. č. 892, sign. A. f. 10bis – Kapitální protokol ze dne 19. října 1942,

⁷⁶ MZA, f. Benediktini Rajhrad k. 252 – Zpráva o složení slavných slibů, č. 2672, s. 6.

⁷⁷ Leopold Prečan (1886–1947) vystudoval teologii na bohoslovecké fakultě v Olomouci, na kněze byl vysvěcen 5. 7. 1889. Arcibiskupem a olomouckým metropolitou byl jmenován 10. 11. 1923. Zasloužil se o rozvoj Velehradu.

Schinzelem a 22. listopadu téhož roku v Olomouci na kněze. Potřebný dispens ab interstitio – tříměsíčního mezidobí mezi svěcením jáhenským a kněžským – udělil na Kotyzoivu žádost olomoucký arcibiskup Prečan.

Je nutné podotknout, že kromě uvěznění rektora Berana v koncentračním táboře Dachau, nahrávaly vysvěcení i další okolnosti. V červnu 1941 zemřel brněnský biskup Josef Kupka, jeho nástupce nebyl zvolen a diecézi vedl až do roku 1946 kapitulní vikář Mons. Josef Kratochvíl. Bylo tedy snazší obejít překážky a najít cestičky k rychlému uskutečnění kněžského svěcení.

Přes všechny neobvyklosti a podivnosti bylo svěcení platné a pater Unger se stal kaplanem v Rajhradě, kde působil až do roku 1945. Následně přešel 1. ledna 1946 na žádost převora Anastáze Opaska a se souhlasem opata Kotyzy jako výpomoc v pozici administrátora do farnosti v Orlové.⁷⁸ Fara mu byla oficiálně předána o týden později. Úlohy farské hospodyně se ujala jeho matka.

Hned začal svědomitě úřadovat a pravidelně podával převoru Opaskovi zprávy o svém působení: „*Dnes jsem zde poprvé kázal a velmi se mi zde líbí. Práce je sice dosti, ale já jsem vždy rád pracoval v duchovní správě.*“⁷⁹ Vypadalo to, že se mu konečně naplnily všechny sny a život nabrat ten správný směr.

⁷⁸ MZA, f. MLS Brno – C 141, k. 61, sign. LS 185/48, s. 28.

⁷⁹ NA, f. Benediktini – klášter Břevnov (ŘBB), k. 810 – Petr A. Unger A. Opaskovi, dopis ze dne 14. 1. 1946.

4. PROVINĚNÍ PROTI NÁRODNÍ CTI

Brzy se v Orlové začalo veřejně mluvit o činnosti nového administrátor během války. Na základě udání začala 8. dubna 1946 stanice SNB v Rajhradě vyšetřovat P. Adolfa Ungera z provinění proti národní cti. Kladli mu za vinu jeho „nečeské“ chování v klášteře v době okupace: korespondenci s ministrem školství Emanuelem Moravcem, výhrušné anonymní dopisy napsané rektoru Josefu Beranovi, kontakty s Němci a zavražďování spolubratrů. Po vypuknutí skandálu ho sice opat Kotyza 1. květnu 1946 odvolal z místa administrátora, nadále však mohl zůstat v Orlové. Konfliktní a manipulativní P. Unger využívá situace a uplatňuje stejné vzorce chování jako již dříve v semináři a následně v klášteře: snaží se vlichotit do přízně převora Opaska, neúnavně mu podává svůj pohled na věc a vlastní interpretaci událostí, přičemž očerňuje své nadřízené – opata Kotyzu a apoštolského administrátora v Českém Těšíně preláta Onderka, své nástupce ve farní pastoraci a z nízkých pohnutek obviní pokladníka kostelního výboru, který měl údajně podat na úřadech nepravdivé udání o Ungerově kolaboraci. V závěru jednoho dopisu převoru Opaskovi dokonce uvádí: *„O mém kolaborantství není zde veřejnosti nic známo, pouze několik jednotlivců, kterým to lidovci řekli, to ví, nemusíte se tedy nijak strachovati, že by mou přítomností zde byla v nejmenším poškozena národní věc zde.“*⁸⁰

Při vyšetřování stál celý případ na výpovědi rektor semináře Josefa Berana, který v dubnu podal svědectví: *„A. P. Unger byl ze semináře propuštěn na můj zákrok, když bylo proti němu důvodné podezření z homosexuálních sklonů. Mimo to jsem na příslušných církevních místech prosazoval, aby novic A. P. Unger nebyl na kněze vysvěcen, což se nepodařilo. V této souvislosti jsem dostal několik anonymních dopisů, k jejichž autorství se později A. P. Unger přiznal. Na přesný obsah dopisů si dnes již nepamatuji a dopisy se ztratily při mém zatčení Gestapem. Byly to výhrušné dopisy,*

⁸⁰ NA, fond ŘBB, k. 278 – Petr A. Unger Anastázi Opaskovi, dopis ze dne 17. srpna 1946.

*kteře měly mít zastrašovací význam a proto A. P. Unger snad použil takových slovních obrátů, kterými chtěl naznačiti možnost zásahu německých úřadů proti mojí osobě.*⁸¹

Hodně P. Ungerovi pomohlo doplňující svědectví Josefa Berana, který vypověděl na Ředitelství národní bezpečnosti v Praze dne 15. července 1946, že opravdu dostal tři (jinde jsou uváděny čtyři) anonymní dopisy od Adolfa Ungera, k jejichž autorství se Josefu Beranovi přiznal, ale bylo mu v nich vyhrožováno oznámením na vyšších církevních místech, nikoliv udáním na Gestapu. Zároveň uvedl, že dopisy ještě před svým zatčením zničil a během vyšetřování na Gestapu nenabyl podezření, že skončil ve vězení na základě Ungerova udání.⁸²

Výsledky vyšetřování byly předány Okresnímu soudu ve Fryštátě, kde 12. srpna 1946 proběhl výslech obviněného.⁸³ P. Unger uznal částečnou vinu, tedy jen to, co bylo nezpochybnitelně prokázáno a nedalo se zapřít. Svě selhání omlouval snahou o dosažení kněžského svěcení a tím kariérního postupu. Dokonce i v této situaci dal průchod své nevraživosti k rektoru Beranovi a opatu Kotyzovi, označil je za lháře zaujaté vůči své osobě, a nepřímo je obvinil, že ho k tomuto účelovému jednání dohnali, když mu „neoprávněně“ bránili ve vysvěcení: „...nenalezl jsem jiného východiska, napsal jsem Moravcovi dopis, abych vzbudil u něj zájem o svou osobu, a dosáhl případně jeho pomoci v mé záležitosti. Stylisace dopisu neodpovídala mému přesvědčení ani pravdě a byla volena jen z toho důvodu, aby působila příznivě. V době psaní nevěděl jsem, v jakém směru bude Moravec pracovat. Po blahopřání k jeho jmeninám z 24. 3. 1942 vícekrát jsem mu již nepsal, neboť jsem veškeré jeho jednání po atentátu na Heydricha odsuzoval.“⁸⁴

Ze tří anonymních dopisů, které poslal rektoru Beranovi, přiznal jen jeden, a to z května 1939. U dalších dvou z let 1941 a 1942 autorství popřel. Žádnou zvláštní lítost nad tímto činem neprojevil. Uvedl, že byl v roce 1942 opatem Kotyzem donucen se

⁸¹ ABS, f. G/N4 – Velitelství stanice SNB Rajhrad, k. 28, inv. č. 573 – Zemský národní výbor v Praze, Zemský odbor bezpečnosti odd. II, zpráva pro velitelství stanice SNB v Rajhradě ze dne 29. 4. 1946.

⁸² MZA, f. MLS Brno – C 141, k. 61, sign. LS 185/48, s. 46.

⁸³ Tamtéž, s. 13.

⁸⁴ Tamtéž.

Dr. Beranovi omluvit: „...což jsem učinil, neboť nesplnění přání Kotyzy mohly mítí vzápětí další průtahy v dosažení vysvěcení.“⁸⁵

Striktně odmítl zmíněné homosexuální sklony jako nepravdivou a neodůvodněnou pomluvu. Popřel také pochybnosti o své národnosti a deklaroval se jako „Čech od narození“, který se nikdy nepřátelil ani nespolupracoval s Němci. V závěru dokonce uvedl, že drobnými částkami podporoval rodiny uvězněných Čechů, k čemuž ovšem nebylo učiněno žádné svědectví, ani předložen písemný důkaz.

Vyšetřovatelé tušili, že jim Mons. Beran neposkytuje všechny relevantní informace: „Výpověď Dra. Berana není přes opětné vyšetřování dosti jasná a jeví se zde jakási snaha ze strany Dra. Berana pátera Adolfa Ungera krýti, tj. nevyzraditi úplné skutečnosti snad proto, aby faráři Ungerovi svoji svědeckou výpovědí nějak neuškodil.“⁸⁶

V této době ještě vyšetřovatelé neměli důkazy o Ungerově spolupráci s brněnským Gestapem. Trestní řízení vedené pod č. j. 2591/46, bylo proto dne 5. září 1946 podle § 90 tr. zák. odloženo a spisy postoupeny ONV v Hustopečích ke stíhání obviněného podle zák. č. 138/45 Sb.⁸⁷ Komise ONV v Hustopečích uznala den 3. října 1946 vinu Adolfa Ungera a nevydala mu doklad o tzv. státní spolehlivosti⁸⁸. P. Adolf Unger se vrátil na svou faru a dál pokračoval v pastorači.⁸⁹

Nové podněty občanů o přezkoumání tohoto případu vedly dne 25. dubna 1947 Trestní nalézací komise ONV v Hustopečích, aby se znovu k tomuto případu vrátila. Na svém jednání se usnesla, že nebude povolena obnova řízení proti Adolfovi Petru Ungerovi, neboť nebyly známy žádné nové skutečnosti, které by svědčily proti němu.⁹⁰

⁸⁵ Tamtéž.

⁸⁶ ABS, fond G/N4 Velitelství stanice SNB Rajhrad, k. 28, inv. č. 573 – Velitelství stanice SNB v Rajhradě Okresnímu národnímu výboru v Hustopečích, oznámení ze dne 5. 11. 1946.

⁸⁷ ABS, f. MV-V, vyšetřovací spis, a. j. V-776, Krajská správa ministerstva vnitra Ostrava, Oper. vyšetř. podsvazek, Unger Adolf a spol., s. 14.

⁸⁸ Tamtéž, s. 3.

⁸⁹ NA, fond ŘBB, k. 278 – František Onderek Anastázi Opaskovi, dopis z 26. 3. 1947.

⁹⁰ MZA, f. MLS Brno – C 141, k. 61, sign. LS 185/48, s. 15.

1.1 Dohra

V dubnu 1948 začala znovu úřadovna StB prošetřovat v Brně případ Adolfa Ungera pro podezření ze spolupráce s brněnským Gestapem. Tentokrát se P. Unger obával svého uvěznění a dokonce uvažoval o útěku za hranice, když mu advokát nastínil vážnost situace.⁹¹ Proti Ungerovi vypovídal uvězněný člen brněnského Gestapa, bývalý kriminální zaměstnanec Franz Hornisch,⁹² který stanul v rámci druhé fáze tzv. retribučních soudních procesů před Mimořádným lidovým soudem v Brně. Tento svědek, toho času ve vězení, vypověděl, že jako tlumočník u kriminálního tajemníka brněnského Gestapa Aloise Artla třikrát v civilu navštívili Ungera v klášteře. Označil ho za důvěrníka Gestapa, jenž spolupracoval s referátem II B, který se zabýval církevními záležitostmi. Tehdejší klerik Unger měl podle jeho svědectví ochotně předávat zprávy politického rázu vedoucímu referentu církevních záležitostí kriminálnímu tajemníku Adolfu Artlovi a sdělovat mu poznatky o náladě v klášteře. Například ho informoval, že opat Kotyza „*se při obědech a večerích před osazenstvem kláštera vyjadřuje o tom, že bude brzy konec války, kritizoval nařízení Říše, totální nasazení apod.*“⁹³

Při druhé návštěvě předal Unger Artlovi lístek, v němž oznamoval, že vysoce postavený brněnský Němec zemský prezident Dr. Schwabe⁹⁴ se připravuje na útěk za hranice, v klášteře si uschoval nábytek a dvě osobní auta. K ověření tohoto případu Gestapem již zřejmě nedošlo, protože činnost referátu byla zastavena a Artl přeložen do Uherského Hradiště.⁹⁵ „*Kromě toho je mi známo, že Unger chodil do bytu krim. taj.*

⁹¹ ABS, f. MV-V, vyšetřovací spis, a. j. V-776, Krajská správa MV Ostrava, skupinový svazek – operativní, r. č. 105, s. 3.

⁹² Franz Hornisch (1905–?) pracoval jako kriminální zaměstnanec brněnské řídicí úřadovny Gestapa. Po válce byl dopaden a dne 3. 12. 1948 odsouzen MLS v Brně na 20 let. Dne 21. 7. 1955 byl předčasně propuštěn a vysídlen do SRN. In: MZA, f. MLS Brno – C 141, k. 87, inv. č. 395, spis Ls 418/48.

⁹³ MZA, f. MLS Brno – C 141, k. 61, sign. LS 185/48, s. 4.

⁹⁴ Karel Schwabe (1899–1946), český Němec, advokát, který se během března 1939 projevil jako německý nacionalista a vůdčí osobnost brněnských Němců. Od roku 1940 byl zemským viceprezidentem. Po skončení války byl Schwabe zadržen v Jihlavě a poté souzen v procesu u MLS v Brně. Proces s Dr. Karlem Schwabem probíhal od 3. 9. do 20. 9. 1946. Trest smrti oběšením byl vykonán 20. 9. 1946 v Brně. In: MZA, f. MLS Brno – C 141, k. 180, inv. č. 1917, LSP 930/47, s. 125.

⁹⁵ Tamtéž, s. 29.

Artla a nebo se s tímto setkával v hostinci tzv. malém německém domě v Brně, Nové sady.“⁹⁶

V této věci rovněž vypovídal bývalý vedoucí II. oddělení církevního referátu brněnské řídicí úřadovny Gestapa Leopold Gahleithner⁹⁷, který potvrdil, že se Unger stýkal s bývalým členem Gestapa Lehnerem a později s bývalým kriminálním tajemníkem Artlem. Svědek znal „donašeče zpráv“ Ungera jen podle jména, ale zato déle než Hornisch, který nastoupil u Gestapa později. Podle Gahleithnerovy výpovědi: „*Unger nebyl registrovaným konfidentem Gestapa, ale pouze důvěrníkem referentů, kteří pracovali v církevních záležitostech. Jména důvěrníků se prý nikde nehlásila a pro každého referenta to byla důvěrná věc.*“⁹⁸

Z vyšetřování vzešel dne 18. května 1948 žalobní návrh, ve kterém veřejný žalobce Dr. Malášek u Mimořádného lidového soudu v Brně podal proti Adolfu Ungerovi obžalobu, v níž se uvádí: „...že v r. 1942 až 1944, tedy v době zvýšeného ohrožení republiky podporoval nacistické hnutí svou konfidentskou činností u Gestapa v Brně a odesláním dvou dopisů Emanuelu Moravcovi, v nichž se ztotožňuje s jeho přesvědčením a stěžuje si na nepochopení svých představených v klášteře vůči své osobě, pro svůj kladný postoj vůči Němcům.“ Tímto skutkem měl spáchat zločin proti státu podle § 3/1 r. z., trestný podle §§ 3/1, 14 téhož zákona. Korunním svědkem obžaloby se stal Franz Hornisch.

Farníci z Orlové se znovu na základě těchto zjištění domáhali odvolání administrátora a navíc uvedli další okolnost: „*Mimo to probíhá další vyšetřování ve věci 100.000 Kčs, které měl ZNV proplatiti jako válečné škody kostelnímu konkurenčnímu výboru a které byly jím [Ungerem – pozn. aut.] vyzvednuty, aniž by byly proúčtovány.*“⁹⁹

⁹⁶ Tamtéž, s. 22.

⁹⁷ Leopold Gahleithner (1902–?) byl rakouský státní příslušník, vrchní policejní inspektor, vedoucí církevního referátu (II B) brněnské řídicí úřadovny Gestapa od dubna 1942 do roku 1944. Po válce byl zatčen a umístěn do věznice Mírov. MLS v Brně jej v r. 1947 odsoudil na doživotí. V r. 1955 byl předčasně propuštěn a odsunut do Rakouska. In: *MZA*, f. MLS Brno – C 141, k. 272, inv. č. 3131, LSP 226/47.

⁹⁸ *MZA*, f. MLS Brno – C141, k. 61, sign. LS 185/48, s. 21.

⁹⁹ *NA*, f. ŘBB, k. 278 – Karel Duržák za kostelní konkurenční výbor v Orlové klášterům v Břevnově a v Rajhradě, dopis ze dne 6. 2. 1948. Dopis byl 18. 2. 1948 přeposlán Mons. Františku Onderkovi.

1.1.1 Přelíčení u Mimořádného lidového soudu

Hlavní přelíčení u Mimořádného lidového soudu začalo 1. července 1948 v Brně. Obžalovaný Unger vypovídal o křivdě, kterou mu způsobil opat Kotyza, v té době již po smrti, tím, že jej nechal o dva roky déle čekat na vysvěcení. Tímto argumentem opět obhajoval svou korespondenci s Emanuelem Moravcem a rezolutně popřel jakoukoliv vědomou spolupráci s Gestapem. Připustil pouze, že chodil do tzv. malého německého domu v Brně, ovšem nikoliv za účelem, aby se tam sešel s pracovníkem Gestapa.¹⁰⁰

Svou výpověď mu vypomohl spolubratr P. Karel Rudolf Musil OSB¹⁰¹, který svědčil o jeho charakterových kvalitách a několikrát potvrdil „úklady“ opata Kotyzy vůči obžalovanému. Byl sice zaskočen, když mu předložili Ungerovy dopisy Moravcovi, přesto zpochybnil, že by se Unger stýkal s Gestapem a předával jim informace. Jistě věřil v nevinu spolubratra, znal ho jako pracovitého a ochotného kaplana, který mu vypomáhal v klášteře a obvinění proti němu zřejmě považoval – zvláště v době sílících útoků komunistického režimu proti katolické církvi – za smyšlené a účelové.

Svědék Franz Hornisch zopakoval u soudu svou výpověď, kterou A. Unger popřel. Bylo to tvrzení proti tvrzení. Předseda soudu¹⁰² JUDr. Bainar shledal rozpor mezi tvrzením svědků Franze Hornische a Leopolda Gahleithnera v případě Ungerova udání úschovy majetku Dr. Schwabeho v klášteře, neboť toto udání nebylo dále vyšetřováno Gestapem a díky tomu zpochybnil celé svědectví Franze Hornische jako nedůvěryhodné. Adolf Unger byl shledán nevinným z vědomé spolupráce s Gestapem a jeho případ byl postoupen ONV v Hustopeči.¹⁰³ Místní akční výbor Národní fronty

¹⁰⁰ MZA, f. MLS Brno – C141, k. 61, sign. LS 185/48, s. 24.

¹⁰¹ Karel Rudolf Musil (1880–1959) vystudoval teologii v Biskupském semináři v Brně, v r. 1904 složil slavné sliby a přijal kněžské svěcení. Poté nastoupil do duchovní správy. V r. 1938 byl zvolen rajhradským převorem. Po zrušení rajhradského kláštera směl jako jediný z řeholníků zůstat v Rajhradě na pozici faráře.

¹⁰² Přisedícími v trestné věci proti Adolfu Ungerovi byli: Ad. Barša a Fr. Jelínek.

¹⁰³ MZA, f. MLS Brno – C141, k. 61, sign. LS 185/48, s. 32.

v Orlové mu nevydal osvědčení o národní spolehlivosti¹⁰⁴, ale od dalšího potrestání upustil.¹⁰⁵

¹⁰⁴ *ABS*, f. MV-V, vyšetřovací spis, a. j. V-776, Krajská správa ministerstva vnitra Ostrava, Oper. vyšetř. podsvazek, Unger Adolf a spol., s. 3.

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 15.

5. KARIÉRA „VLASTENECKÉHO KNĚZE“ A AGENTA STÁTNÍ BEZPEČNOSTI

S nástupem komunistického režimu se kněz Adolf Unger konečně dočkal příležitosti na snadný kariérní postup. V polovině roku 1949, tedy v době největšího útlaku katolické církve v Československu, se stal „vlasteneckým knězem“, který byl loajální k novému státnímu režimu a stanul v popředí komunisty řízené tzv. Katolické akce (KA)¹⁰⁶ na Ostravsku, kde se také stal členem Mírového hnutí katolického duchovenstva¹⁰⁷. Ostře vystupovat proti biskupskému sboru, jenž v té době vedl bývalý regent dejvického semináře arcibiskup pražský a primas český Josef Beran. Z konfidenta Gestapa se stal ochotný agent Státní bezpečnosti. Vázací akt podepsal 24. února 1949 v Ostravě a zprávy se zavázal podepisovat krycím jménem „Adam“.¹⁰⁸

Jeho motivace pro spolupráci s mocným režimem však měla zřejmě více důvodů, jak můžeme vyčíst ze zprávy StB z 29. června 1949. Podle získaných informací bylo v těchto dnech proti P. Ungerovi vedeno trestní řízení u okresního soudu v Karviné, a to pro styk osob stejného pohlaví.¹⁰⁹ V této době byla homosexualita klasifikována jako trestný čin,¹¹⁰ takže P. Ungerovi hrozilo vězení.

¹⁰⁶ Katolická akce v Československu byla součástí celosvětové Katolické akce, sdružení katolických kněží a laiků, jehož cílem byla účast laiků na apoštolátu církve. Inicioval ji papež Pius XI. encyklikou *Ubi arcano Dei* z 23. 12. 1922. Režim využil vžitého názvu Katolická akce, změnil však organizační formu, dal hnutí jiný obsah, uvěznil její představitele a na jejich místa dosadil své lidi. Ponecháním názvu chtěl zmást veřejnost i katolické kněze a získat jejich důvěru a účast na nové tzv. Katolické akci.

¹⁰⁷ Mírové hnutí katolického duchovenstva (MHKD) bylo masovou organizací kněží podporující komunistickou politiku, které začalo oficiálně zastupovat církev, a tím nahradilo episkopát. Ustavující schůze se konala 21. 6. 1951 v Praze. Většina duchovních s činností MHKD nesouhlasila, mnozí se stali členy nedobrovolně a pod nátlakem, a proto zůstávali pasivní. Činnost MHKD skončilo 21. 3. 1968, kdy rezignovala celá česká část předsednictva. In: VAŠKO, V. *Neumlčená. Kronika katolické církve v Československu po druhé světové válce. II. díl.* 1. vyd. Praha: Zvon, 1990 s. 26–27, 181–182. ISBN 80-7113-035-4. Srov. KAPLAN, K. *Stát a církev v Československu 1948–1953.* 1. vyd. Brno: Doplněk, 1993 s. 76–78 a 128–133. ISBN 80-85765-27-6.

¹⁰⁸ ABS, f. MV-V, vyšetřovací spis, a. j. V-776, Krajská správa ministerstva vnitra Ostrava, Oper. vyšetř. podsvazek, Unger Adolf a spol., s. 2–3.

¹⁰⁹ Tamtéž, s. 6 – Okresní soud v Karviné Město, spis T VIII 200/49.

¹¹⁰ Nový trestní zákoník z roku 1961 (Zákon 140/1961 Sb.) zrušil trestnost souhlasného homosexuálního chování mezi dospělými osobami staršími 18 let. Trestnost přetrvávala pouze v případě, když byl partner mladší osmnácti let, nebo pokud se jednalo o zneužití závislosti, o pohlavní styk za úplatu a styk budící

Proti faráři Ungerovi vystoupili duchovní i někteří laici, zvláště manželé Ludmila a Eduard Rašíkovi a veřejně kritizovali jeho nemravný život. V prosinci 1948 se obrátili na nového rajhradského opata Václava Jana Pokorného svým dopisem: „*Je prokázána věc, že náš p. farář je mravně úchylný, máme zjištěno několik případů chlapců, kteří to dosvědčí i před církevním soudem a ve věci není žádných pověstí, pouze dokonané případy. [...] V celé veřejnosti orlovské, na ulicích, v obchodech, pohřebních ústavech, ba i ve školách se nemluví o p. faráři jinak, než jako o buzerantovi. [...] Musíme též upozorniti, že jsme byli p. farářem již napadeni. [...] Celé dva roky jsme o tom již věděli a dosud jsme to ponechali u sebe, neboť jsme doufali, že bude p. farář nadřizenými církevními úřady odvolán.*“¹¹¹

Zpráva StB prošetřující faráře Ungera uváděla: „*Jistá Rašíková začala o Ungerovi rozšiřovati pověsti na veřejnosti, že je ‚buzerantem‘, což taky byla ohlásiti apoštolskému administrátoru Onderkovi¹¹², jemuž Unger jest v církevní otázce podřízen. Rašíková si byla taktéž stěžovati na Ungera u arcibiskupa Berana v Praze.*“¹¹³

Stížnost na P. Ungera dorazila rovněž na Státní úřad pro věci církevní, StB autorství anonymního dopisu prisuzovala také Rašíkové. V dopise se autor mj. zmiňuje o pohoršení, které vzbuzuje P. Unger ve své farnosti: „*Na jaře 1948 byl obžalován pro šmelinu, dopustil se při tom veřejného násilí a obžaloval i vyšetřujícího člena SNB. Tento případ byl u Krajského soudu v Moravské Ostravě zastaven amnestií¹¹⁴. Měl uschováno zlato (pravděpodobně po Němcích) v kostele za oltářem v tresoru. Neplní své kněžské povinnosti, nechodí zaopatřovat, ač je o to žádán, nechodí do školy učit*

veřejné pohoršení podle § 244 tr. z. V těchto případech zákon ukládal trest od jednoho do pěti let odnětí svobody s možností podmíněného odložení.

¹¹¹ MZA, fond Benediktini Rajhrad – E 6, k. 250, inv. č. 2198, sign. D. n. 034/001. Eduard a Ludmila Rašíkovi (vedoucí Orla) Václavu J. Pokornému, 6. 12. 1948,

¹¹² František Onderka (1888–1962), kněžské svěcení přijal v r. 1912, po studiích ve Vídni nastoupil do pastorační služby jako kaplan a katecheta ve Slezské Ostravě. V r. 1921 byl na UK promován na doktora teologie. Ve Vidnavě působil 25 let.

¹¹³ ABS, MV-V, vyšetřovací spis, a. j. V-776, Krajská správa MV Ostrava, skupinový svazek – operativní, r. č. 105, s. 5.

¹¹⁴ Jednalo se o Rozhodnutí presidenta republiky ze dne 19. 6. 1948 o amnestii v oboru občanského trestního soudnictví, po níž bylo trestní stíhání A. Ungera zastaveno.

náboženství, ačkoliv může, sám rozkázal kuchařce, aby jej zapírala před lidmi, když ho budou potřebovat a když se ohradila, řekl, že taková lež není hříchem.“¹¹⁵

Přestože byl dopis anonymní, autor v něm neváhá zmiňovat jmenovitě několik případných svědků, kteří by byli ochotni pod ochranou státních orgánů proti němu vypovídat: „*Jeho synovec Pepík Renner sám prohlásil, že ho P. Unger homosexuálně zneužívá a taktéž zneužil jednoho Slováka studenta, když ho zavezl do Žiliny a tam ho opil. Dotyčný Pepík Renner se svěřil také kuchařce, kterou P. Unger propustil.*“¹¹⁶

V dopise je dále uváděno svědectví stolaře Schovánka z Orlové, který měl důkazy o falšování účtů a zneužívání kostelních a hřbitovních peněz paterem Ungerem. Dalším případným svědkem měl být varhaník Míša, který mohl údajně dokázat řadu Ungerových blíže nespecifikovaných nepoctivostí.

Přes závažnost obvinění se tyto skutečnosti nevyšetřovaly. Důvody byly velmi pragmatické. V tomto období, kdy sílí perzekuce státu vůči katolické církvi vyvolala rezistenci duchovních, byl jakýkoliv loajální kněz pro režim důležitý, jak se můžeme dočíst v závěru zprávy: „*V dnešní době však Unger Adolf Petr farář Orlová velice se zapojil pro Katolickou akci a je nám pro tuto věc velmi prospěšný.*“¹¹⁷

„Vlastenecký kněz“ Unger byl nakonec osvobozen a na Rašíkovou podal trestní oznámení k Okresnímu soudu v Karviné. Soud ji shledal vinnou a odsoudil k šesti týdnům podmíněně a k omluvě v tisku.¹¹⁸

Za svou loajalitu k režimu a aktivitu v tzv. Katolické akci byl farář Unger od 1. září 1949 ustanoven do funkce zmocněnce¹¹⁹ na apoštolské administratuře v Českém

¹¹⁵ ABS, MV-V, vyšetřovací spis, a. j. V-776, Krajská správa MV Ostrava, skupinový svazek – operativní, r. č. 105, s. 3.

¹¹⁶ Tamtéž.

¹¹⁷ ABS, vyšetřovací spis, a. j. V-776, Krajská správa ministerstva vnitra Ostrava, Oper. vyšetř. podsvazek, Unger Adolf a spol., s. 6.

¹¹⁸ Tamtéž, s. 5.

¹¹⁹ Na jednotlivá biskupství byli státem přiděleni tzv. zmocněnci, kteří dohlíželi na biskupy nebo jejich zástupce. Proti jejich činnosti se ohradili biskupové memorandem z 14. 8. 1949, kdy mj. napsali: „*Krátká doba úřadování těchto zmocněnců ukazuje pak jasně rozsah jejich protizákonného působení. V některých diecésích si osobují výlučně rozhodovati ve všech záležitostech agendy příslušného církevního úřadu a používají ke svým vlastním příkazům nedovoleně úředních pečeti, odznaků církevní pravomoci, jakož i tiskopisů s těmito odznaky a vydávají vlastní rozhodnutí bez vědomí diecézního biskupa. Tito zmocněnci osobují si právo rozhodovati i v majetkových církevních záležitostech a v některých případech byla omezena naše svoboda volně disponovati církevním majetkem.*“ In: JANIŠOVÁ, M., BULÍNOVÁ, M. a

Těšíně.¹²⁰ Dohlížel na práci apoštolského administrátora Františka Onderka a svými pravomoci mu výrazně omezoval a komplikoval výkon úřadu. Docházelo k záměrnému matení duchovenstva i věřících, když např. československá média přinesla zprávu, že apoštolský administrátor v Českém Těšíně Mons. František Onderka rozeslal svému kněžstvu oběžník, v němž je vybízí, aby spolupracovali s Národní frontou.¹²¹ „Jak se dalo předvídat, je tato zpráva lživá. Pravděpodobně se jedná o oběžník, který rozeslal sám zmocněnec, asi dr. Unger, dosazený vládou do konsistoře Mons. Onderka.“¹²² Uvést věci na pravou míru muselo až „diverzní“ vysílání Vatikánského rozhlasu.

Tajemník Krajského akčního výboru Národní fronty (KAV NF) v Ostravě Václav Chvátal si nemohl vynachválit spolupráci s P. Ungerem. Slatinský farář Bohuš Černocký¹²³ společně s P. Ungerem vypracovali pro Krajský akční výbor Národní fronty (KAV NF) materiály svědčící o chování a postojích k lidovědemokratickému zřízení římskokatolických kněží v ostravském kraji. „*Farář Unger velmi ochotně sděloval KAV NF zprávy o postoji římskokatolických kněží v Ostravském kraji a veřejně vystupoval a odhaloval ‚protistátní smýšlení‘ některých biskupů. Odborně zpracoval situační zprávu o řádech u nás, dále o politickém a morálním profilu např. biskupa Hloucha*¹²⁴ a apoštolského administrátora v Českém Těšíně Onderky.“¹²⁵

KAPLAN K. (eds.) *Církevní komise ÚV KSČ 1949–1951*. Brno: ÚSD/Doplněk, 1994, s. 222. ISBN 80-85765-34-9.

¹²⁰ Posledního vratislavský arcibiskup na čsl. území kardinál Bertram dne 21. 6. 1945 jmenoval Mons. Františka Onderka zvláštním pověřencem pro československé území. Papežským rozhodnutím z 26. 6. 1947 byla pro čsl. část vratislavské arcidiecéze zřízena apoštolská administratura v Českém Těšíně. Pod novou správou spadala agenda jesenického i českotěšínského obvodu. Pius XII. Jmenoval Mons. Onderka apoštolským administrátorem s plnou pravomocí sídelního biskupa s výjimkou udílení vyššího svěcení.

¹²¹ Národní fronta (NF) se formovala jako koaliční seskupení politických stran, které se postupnými kroky v letech 1948–1949 dostalo do role převodové páky KSČ. Činnost NF byla ukončena 7. 2. 1990. Více KAPLAN, K. *Národní fronta 1948–1960*. Praha: Academia, 2012, 912 s. ISBN 978-80-200-2074-1.

¹²² *Archiv České redakce Vatikánského rozhlasu (ARaV)*, f. Přepis vysílání rok 1950, z 31. 1. 1950, s. 2.

¹²³ Bohuslav (Bohuš) Černocký (1902–1984), na kněze vysvěcen 5. 7. 1928 v Olomouci, od 4. 6. 1945 člen KSČ, činitel MHKD, přední představitel schizmatické KA v r. 1949, a člen církevní komise Národní ediční rady české (NERČ), téhož roku začal přednášet bez kanonické mise na TF UK společenské vědy, od r. 1950 člen komise pro studium na bohosloveckých fakultách při Státním úřadu pro věci církevní (SÚC). V dubnu 1950 se zúčastnil při „Akci K“ záboru pražského františkánského kláštera u kostela Panny Marie Sněžné, v r. 1974 se stal knězem tohoto kostela, od r. 1980 kanovníkem a děkanem kolegiální kapituly sv. Petra a Pavla na Vyšehradě.

¹²⁴ Josef Hlouch (1902–1972), přijal kněžské svěcení v r. 1926, studoval na Cyrilometodějské bohoslovecké fakultě olomoucké univerzity, v r. 1934 získal doktorát teologie a působil od r. 1945 jako profesor pastorální teologie. Dne 25. 6. 1947 byl jmenován biskupem českobudějovickým a konsekrován

Také krajský tajemník Chvátal činnost P. Ungera oceňoval: „*Obracel se na mne s těmi nejvážnějšími sděleními, a pokud si dobře pamatuji, na jaře nebo v zimě roku 1950 se mnou telefonicky hovořil z Orlové o písemném důkazu o protistátní činnosti Dr. Onderky, který, jak se vzpomínám, měl být ve spojení s bývalým internunciem. Pokud si pamatuji, sdělil mi tehdy, že věc hlásil na krajské Státní bezpečnosti v Ostravě, ale že si přeje zařadit hlášení přímo ministru vnitra. Doslova mi říkal, že našel písemný dokument*¹²⁶ v tajném archivu Dr. Onderky, kterým byla dotvrzována jeho protistátní činnost.“¹²⁷

Zmocněnec Unger pochopitelně nebyl oblíbený u duchovních, kteří zachovávali věrnost hierarchii a papeži, ale nezískal si přízeň ani kněží, kteří kolaborovali s režimem, jako byl např. P. Jan Mára¹²⁸: „*Jeho [Ungerovo – pozn. aut.] vystupování však bylo příliš sebevědomé a snad bych to nazval tak, že mu jeho dobrá politická funkce příliš stoupla do hlavy, což se zvláště projevilo v jeho funkci zmocněnce apoštolské administratury v Českém Těšíně a později, když byl ještě jmenován i administrátorem na Sv. Hoře.*¹²⁹ *V té době vlastně zastával tři funkce... S Knottem, přednostou hospodářského odboru Státního úřadu pro věci církevní,*¹³⁰ *jsem hovořil o Ungerovi a Knotte se vyjádřil, že Ungera není možné pověřovat dalšími úkoly, že je příliš drahý, tj. má velké finanční požadavky. [...] Později jsem zjistil, že u něho hrála*

15. 8. 1947. V období 1950–1963 byl internován ve své rezidenci a později na různých tajných místech mimo svou diecézi. Znovu se ujal biskupského úřadu až v r. 1968.

¹²⁵ *Archiv Kanceláře prezidenta republiky (AKPR), T2558/58, Usnesení, Nt 91/57, s. 3. Srov. VLČEK, Vojtěch (ed.): Perzekuce mužských řádů a kongregací komunistickým režimem 1948–1964. Matice cyrilometodějská s.r.o., Olomouc 2004, s. 418–419.*

¹²⁶ Jednalo se o tři dopisy psané latinsky, „zakázaný“ pastýřský list a exkomunikační dekret Josefa Plojhara.

¹²⁷ VLČEK, Vojtěch (ed.): *Perzekuce mužských řádů a kongregací komunistickým režimem 1948–1964*, s. 419.

¹²⁸ Jan Mára OCr (1912–2012) kněz a člen Rytířského řádu křížovníků s červenou hvězdou. Kněžské svěcení přijal 13. 3. 1938 a následně působil v duchovní správě v Karlových Varech. Po únoru 1948 se stal tzv. vlasteneckým knězem, předsedou tzv. Katolické akce, šéfredaktorem *Katolických novin* a dlouhodobým ředitelem České katolické charity. Zároveň působil jako administrátor kostela sv. Ludmily v Praze na Vinohradech. V létě 1949 jej arcibiskup Beran exkomunikoval.

¹²⁹ Poutní místo Svatá Hora u Příbrami.

¹³⁰ Zákonem č. 217/49 Sb. se zřizoval Státní úřad pro věci církevní. Jeho úkolem bylo „dbát o to, aby se církevní a náboženský život rozvíjel v souladu s ústavou a zásadami lidově demokratického zřízení, a zajistit tak pro každého ústavou zaručené právo svobody vyznání, založené na zásadách náboženské snášenlivosti a rovnoprávnosti všech vyznání“. V čele úřadu stanul ministra spravedlnosti Alexej Čepička v Čechách a na Slovensku předseda sboru pověřenců Gustáv Husák.

*také úlohu finanční stránka věcí, neboť ze svých funkcí měl možnost uplatňovat svou moc a osobní vliv. Trpěl určitě tzv. kultem osobnosti, neboť do Prahy jel třeba dvěma auty, v jednom jel sám a za ním jel řidič, jenom pro případ, kdyby se mu po cestě něco přihodilo, a i jinak se nechal rád vidět.*¹³¹

V dubnu 1950 se účastnil spolu s P. Bohušem Černockým záborů klášterů při „Akci K“¹³². Po internaci řeholníků si odnesl pět kusů kompletních paramentů¹³³, a to nikoliv proto, aby je zachránil pro církev, ale ukradl je pro svou vlastní potřebu. V této době totiž již počítal s postem generálního vikáře v Českém Těšíně, a tak potřeboval slušnou „výbavu“: „...v době akce VK, tj. vyklizování klášterů pro obohacení své osoby v zájmu poškoditi stát vešel ve styk s vedoucím této akce paterem Josefem Románkem¹³⁴ a odcizil různé církevní potřeby a předměty. Po dohodě s Románkem, se kterým v Praze hýřil, odvezl ze skladišť z Prahy, Jablonné a Velehradu různá biskupská roucha¹³⁵ zlatem prošívána s celým příslušenstvím v ceně 2 000 000 Kčs.“¹³⁶

¹³¹ VLČEK, V. (ed.) *Perzekuce mužských řádů a kongregací komunistickým režimem 1948–1964*, s. 419. ISBN 80-7266-179-5.

¹³² Likvidace mužských řeholí proběhla pod názvem „Akce K“ (kláštery) ve dvou vlnách. První etapa začala v noci z 13. na 14. 4. 1950, druhá o týden později. Během „Akce „K“ bylo v Československu centralizováno celkem 2376 řeholníků a zabaveno 219 řeholních domů, z toho v českých zemích dohromady 1240 řeholníků a 144 domů. Řeholníky internovali zpočátku v několika centralizačních kláštorech: Broumov, Osek u Duchcova, Bohosudov, Králíky, Česká Kamenice a Želiv. Mladí novicové byli odděleni a umístěni do přeškolovacích středisek Hájek a Česká Kamenice, případně odvedeni k Pomocným technickým praporům. Přestárlé a těžce nemocné duchovní časem přemístili do charitního domu na Moravci. In: VLČEK, V. (ed.) *Perzekuce mužských řádů a kongregací komunistickým režimem 1948–1964*, 597 s.

¹³³ Paramenta (z latinského slova paramentum – ozdoba) souhrnně označuje jak liturgická roucha (např. pluvíál, ornát, dalmatiku, štólu, rochetu, kleriku a albu), tak plátno přikrývající oltář, antependium, korporál, pallu, purifikatorium, kalichové velum, liturgické nádoby, kropáč atd.

¹³⁴ Josef Románek (1922–?), jeden z aktivních „vlasteneckých kněží“, sekretář Hnutí vlasteneckých kněží a tajemník ministra Plojgara, který od června 1950 stanul v čele kolaborujícího tzv. Velehradského výboru katolického duchovenstva.

¹³⁵ Kromě 6 paramentů také odvezl 5 kusů miter, biskupské střevíce, fialové a bílé biskupské rukavice, střapce k dalmatikám a červený biret. Součástí lupy se stala také „...kompletní souprava pro slavné bohoslužby s asistencí, žlutým podkladem bohatě zlatem vyšívaná s erbem kláštera benediktinů Rajhrad s letopočtem 1879.“ In: ABS, f. MV-V, vyšetřovací spis, a. j. V-776 Ostrava, Skupinový spis státněbezpečnostního vyšetřování proti Petru Adolfovi Ungerovi a spol., č. j. 1203/51, s. 63–64, 76.

¹³⁶ Tamtéž, s. 18.

Zamlčel také „nepřátelský majetek“ – zlaté předměty a klenoty, jenž převzal do úschovy od rodin Roberta Kreucingera a Ernesta Federmanna, a které jim slíbil po jejich odsunu zaslat do Německa. To však neučinil a veškeré věci si ponechal.¹³⁷

Z kariérního důvodu také nepředal StB ukradené dopisy z archivu Mons. Onderky, ale chystal se je použít k vydírání apoštolského administrátora, aby dostal jeho doporučení pro jmenování do funkce generálního vikáře. Jmenování nakonec nevyšlo, o Ungerově problematickém chování a rozmařilém způsobu života se veřejně mluvilo na SÚC, který vybral pro tento úřad jiného loajálního kandidáta.

Problémy P. Ungera začaly v okamžiku, kdy měl skončit s funkcí zmocněnce a předat ji 1. prosince 1950 svému nástupci. Odchod různě prodlužoval a mezitím se snažil zamaskovat zneužití své funkce a defraudace. Oddálil však jen nevyhnutelné, jeho minulost ho opět dostihla.

¹³⁷ Tamtéž, s. 105–106.

6. ZATČENÍ

Již od 8. srpna 1949 měla StB proti A. Ungerovi vážné obvinění po uvěznění jistého Molínka, který se spolu s dalšími chystal k útěku za hranice. Při jeho výslechu vyšlo najevo: „...farář řím. kat. Unger jest pohlavně úchylný, ježto udržoval homosexuální styk s Molínkem a také se svým šoférem Josefem Ketnerem¹³⁸“. ¹³⁹ V závěru zprávy je uvedeno, proč na kněze nebylo státními orgány podáno trestní oznámení: *Pro tento trestný čin nebylo na jmenovaného podáno trestní oznámení z toho důvodu, ježto Unger byl již veřejnosti znám jako jeden z kněží, kteří stojí v popředí Katolické akce na Ostravsku. Koncem roku 1949 byl farář Unger ustanoven zmocněncem na apoštolské administratuře v Českém Těšíně.* ¹⁴⁰

V závěru je P. Unger hodnocen kladně za spolupráci s StB a pro aktivní činnost v tzv. Katolické akci. Zároveň je zde poukázáno na Ungerovo prospěchářství: „...avšak jmenovaný jest pod vlivem faráře Černockého Bohuše, který se v mnoha případech projevil již jako člověk, který vše to co dělá, dělá jen s toho popudu, že má za to zapláceno.“ ¹⁴¹

P. Adolf Unger byl zatčen 9. února 1951 v šest hodin ráno a předán vyšetřovacímu oddělení za účelem provedení výslechu. Informace při předání byly kusé: zneužil své funkce, vedl hýřivý život, udržoval intimní styky s mladíky z Orlové a dále byl podezřelý z protistátní činnosti. ¹⁴²

Při domovní prohlídce se našly mj. dopisy matce a známým, které 31. března 1951 zavdaly podnět k novému vyšetřování jeho činnosti v době Protektorátu Čechy a Morava. ¹⁴³ Najevo vyšla jeho spolupráce s brněnským Gestapem – komisařem

¹³⁸ Josef Ketner (1930–?) byl zaměstnán jako osobní řidič zmocněnce P. Ungera. Již jednou byl soudně trestán za krádeže, tehdy byl odsouzen k šesti měsícům podmíněně. Nebyl zahrnut do trestní činnosti skupiny Unger a spol., ale byly proti němu vyvozeny blíže nespecifikované důsledky ve věci homosexuality.

¹³⁹ ABS, f. MV-V, vyšetřovací spis, a. j. V-776, Krajská správa ministerstva vnitra Ostrava, Oper. vyšetř. podsvazek, Unger Adolf a spol., s. 4.

¹⁴⁰ Tamtéž.

¹⁴¹ Tamtéž, s. 5.

¹⁴² ABS, f. MV-V, vyšetřovací spis, a. j. V-776/1, Osobní spis státněbezpečnostního vyšetřování proti Petru Adolfu Ungerovi, č. j. 1219/51, s. 2.

¹⁴³ Tamtéž, Zápis o domovní prohlídce, s. 62–63.

Gestapa Aloisem Lehnerem, kriminálním tajemníkem Adolfem Artlem a kriminálním asistentem Otto Kargerem.

Z korespondence vyplývá, že s Aloisem Lehnerem a Otto Kargerem se stýkal jako konfident od roku 1941 až do roku 1943, kdy byl Lehner odvolán do Berlína. Následně spolupracoval s jeho nástupcem Adolfem Artlem až do roku 1944.¹⁴⁴ Předával zprávy o postojích řeholníků v klášteře a o civilních zaměstnancích kláštera. V červnu 1942 udal komisaři Gestapa Lehnerovi opata benediktinského kláštera Metten Corbiniana Hofmeistera¹⁴⁵ za jeho výrok o Hitlerovi.

Jeho spojení s brněnským Gestapem se nakonec sice u soudu probíralo, ale jen okrajově. Důraz byl kladen na jiná obvinění.

¹⁴⁴ *ABS*, f. KR/Brno, Krajská správa MV Brno, sing. 29311 Brno, s. 2.

¹⁴⁵ Corbinian Hofmeister OSB (1891–1966), byl v době nacistického režimu opatem v německém benediktinském klášteře Metten. Měl napojení na konzervativní opoziční špičky německého Abwehru. V r. 1943 ho zatklo Gestapo a od Velikonoc 1944 se stal vězněm tzv. čestného bunkru v KT Dachau. Propuštěn byl 5. 4. 1945.

7. SKUPINOVÝ SVAZEK S NÁZVEM ADOLF UNGER A SPOLEČNÍCI

Skupinový svazek Adolf Unger a společníci č. 105 založili vyšetřovatelé pod vedením s. Rudolfa Šrubaře 14. dubna 1951 na základě výpovědi zatčeného A. Ungera, který vypovídal o „protistátní činnosti“ a „spolčení“ Antonína Mikesky¹⁴⁶, Otto Furcha¹⁴⁷, Josefa Nogola¹⁴⁸ a Leopolda Biřka¹⁴⁹. Původním cílem StB byl ovšem někdo jiný – František Onderka, apoštolský administrátor v Českém Těšíně. V této době byl již na něj vypracován návrh na zatčení a naplno se rozjela komunistická vyšetřovací mašinerie. Všechny dotazy vyšetřovatelů na uvězněné směřovaly k jeho usvědčení z trestní činnosti.

Oficiálním důvodem k zahájení vyšetřování proti Mons. Onderkovi byla jeho údajná protistátní činnosti ve prospěch Vatikánu: znemožňování pozemkové reformy snahou o zřízení tzv. slezského biskupství¹⁵⁰, rozšiřování nepovoleného pastýřského listu

¹⁴⁶ Antonín Mikeska (1908–?), doktor práv, úředník apoštolské administratury v Českém Těšíně, ženatý, organizovaný v Lidové straně do r. 1945. Za první republiky byl činný v agrární straně a následně v Národním souručenství, kde vykonával funkci předsedy. Zatčen StB 16. 3. 1951.

¹⁴⁷ Otto Furch (20. 6. 1916–?), bohosloví studoval nejdříve ve Vidnavě a v r. 1938 přešel do Olomouce, kde byl v r. 1940 vysvěcen na kněze. Následně působil rok ve farnosti Slavonín, rok v Janovicích a 3 roky ve Slezské Ostravě. Po r. 1945 nastoupil jako profesor náboženství do těšínského gymnázia a zároveň do října 1950 pracoval jako sekretář Mons. Onderka, poté po nátlakem krajského církevního tajemníka odešel jako kaplan do farnosti ve Frýdku, kde byl 15. 3. 1954 zatčen StB.

¹⁴⁸ Josef Nogol (1913–?) v r. 1931 odmaturoval na víceletém gymnáziu v Českém Těšíně, poté nastoupil do semináře ve Vidnavě. Kvůli TBC ukončil seminář až v r. 1938, kdy byl vysvěcen a začal pracovat v pastoraci ve Slezku, od listopadu 1938 přešel do farnosti v Hrušové a v r. 1945 do Karviné. Za první republiky byl organizován v Lidové straně, v tělovýchovné jednotě Orel a byl redaktor časopisu *Slezský katolík*. Dne 12. 9. 1950 byl internován jako „reakční kněz“ do Internačního tábora (IT) Želiv, kde byl 27. 2. 1951 zatčen StB.

¹⁴⁹ Leopold Biřko (1892–1955), se narodil v Těšíně, polské školy vychodil v Koňské a v Rychvaldě, kněžský seminář absolvoval ve Vidnavě. Dne 26. 7. 1915 byl vysvěcen na kněze, nastoupil pastoraci v Dědicích a následně v r. 1917 v Těšíně. V dubnu 1922 se přestěhoval do Poznaně, kde pracoval v Ústředí katolické mládeže polské v Poznani. Od ledna 1939 vedl pastoraci v Orlové. Dne 19. 9. 1939 byl zatčen nacisty, 4. 10. převezen do vězení v Rawiczu, 16. 10. transportován do KT Buchenwald, odtud 8. 3. 1940 do Mauthausenu a 8. 12. do KT Dachau. Propuštěn byl 29. 4. 1945 a do farnosti v Karviné nastoupil v červnu 1945. Odtud byl v září 1950 odvezen StB do IT Želiv, kde byl 17. 3. 1951 zatčen StB. Zemřel na infarkt 17. 5. 1955 v Orlové.

¹⁵⁰ Po vzniku Československa a Polska patřil Těšín na československé i polské straně církevně do německé diecéze Vratislav. Polsko proto již v r. 1925 zřídilo novou diecézi Katowice, aby sjednotilo

a jiných „štvavých letáků s protistátním obsahem“. K tomu měl nabádat výše zmíněné duchovní, kteří pak pod jeho vlivem tiskoviny rozmnožovali a rozšiřovali. Onderka se však zatčení vyhnul, neboť složil slib věrnosti lidově-demokratické republice. Podle StB šlo jen o taktický tah, neboť věděl, že jsou zatýkáni jeho nejbližší spolupracovníci a bylo jen otázkou času, kdy dojde i k jeho uvěznění.

Příprava tohoto procesu zapadala do scénáře několika předchozích soudních procesů vedených proti „vysoké církevní hierarchii“.¹⁵¹ Procesy měly před veřejností odhalit „zločinnou“ úlohu vysokého kléru, který byl organizován a řízen přímo Vatikánem, spojencem spiknutí „anglo-amerických imperialistů“ proti Sovětskému svazu a lidově-demokratickým republikám. Zároveň měla prokázat majetkové a kriminální činy a provázanost hierarchie s nacistickým režimem. Po vyloučení Mons. Onderky z procesu se pro tento účel znamenitě hodil již nepotřebný „vlastenecký kněz“ A. Unger. Tento náhradník splňoval požadavky pro proces ve většině bodů: defraudace, spolupráci s Gestapem a navíc mravnostní delikt.

Státní žaloba se snadno vyrovnala s tím, že patřil původně mezi „vlastenecké kněze“. Odhalila zrádce ve vlastních řadách. Obvinila ho ze snahy vetřít se mezi „pokrokové kněze“ s úmyslem napomáhat církevní hierarchii při vzniku tzv. slezského biskupství. Dále ho vinila z uspokojení touhy po rychlém kariérním postupu, z potřeby zakrytí spolupráce s Gestapem v době Protektorátu Čechy a Morava, z utajení zpronevěry finančních prostředků¹⁵² a homosexuálního zneužívání mladíků.¹⁵³

státní a církevní území. Na české straně však ke sjednocení nedošlo. Vzhledem k této situaci bylo území Českého Těšína erigováno z Německa vratislavským arcibiskupem kard. Bertramem. Během války se stal celý Těšín součástí třetí říše. Po válce, kdy byla obnovena původní československo-polská státní hranice, patřil Český Těšín stále pod biskupství sídlící v jiném státě. Vratislavský arcibiskup kard. Bertram proto 21. 6. 1945 pro československou část své arcidiecéze ustanovil Úřad zvláštního arcibiskupského pověřence se sídlem v Českém Těšíně a do jeho čela jmenoval Mons. Františka Onderka. V pozadí tohoto jmenování byl úmysl vytvořit nové biskupství. Pius XII. jmenoval 26. 6. 1947 Mons. Františka Onderka apoštolským administrátorem, který přímo podléhal Svatému stolci. Apoštolská administratura v Českém Těšíně byla zrušena 30. 12. 1977 a její území přičleněno k Olomoucké arcidiecézi.

¹⁵¹ Dne 19. 7. 1950 byl v Olomouci zatčen Mons. Stanislav Zela a postaven do čela „ilegální skupiny biskupů – vatikánských agentů“ s názvem Stanislav Zela a spol. Do této skupiny byli přiřazeni: opati Anastáz Opasek OSB a Bohuslav Stanislav Jarolímecký OPraem, kanovníci Josef Čihák, Jaroslav Kulač a Otakar Švec a diecézní kněží Antonín Mandl, Jan Boukal a Václav Mrtvý SDB. Český „Proces s pomocníky biskupů“ se uskutečnil 27. 11 – 2. 12. 1950 u Státního soudu v Praze.

¹⁵² ABS, V-776/1, Osobní spis státněbezpečnostního vyšetřování proti Petru Adolfu Ungerovi, č. j. 1219/51, s. 80. Revizní zpráva hospodaření bývalého zmocněnce A. Ungera v rozkladu uvádí účetní machinace s majetkem státu v celkové výši takřka 502 000 Kč.

Podle zprávy vyšetřovatele Unger ochotně vypovídal o činnosti svých „společníků“, avšak při vyšetřování jeho vlastní trestné činnosti se odmítal doznat. „*Jeho chování bylo velmi sebevědomé, drzé a někdy až cynické.*“¹⁵⁴ Zřejmě se domníval, že mu jeho vlivní spojenci pomohou. Marně se však dovolával svědectví Alexeje Čepičky¹⁵⁵, krajského církevního tajemníka Chvátala a „vlasteneckého kněze“ Bohuše Černockého.

Pro jeho zpupné chování a zapírání při výsleších použili proti němu vyšetřovatelé několik opatření související s tehdejší metodou vyšetřování – pobyt v temnici a rušení při spánku.¹⁵⁶ Této metodě nevydržel dlouhodobě nikdo vzdorovat. Nakonec Unger přiznal všechnu činnost, z níž byl obviňován.

Dne 31. července 1951 se jeho matka poprvé obrátila na prezidentskou kancelář s prosbou, aby mohla osobně intervenovat u prezidenta za svého uvězněného syna. Jako všechny ostatní matky i ona se dočkala odmítnutí.¹⁵⁷ Její vytrvalost však byla obdivuhodná, během let podala žádost o milost několikrát, což v konečném důsledku pomohlo k synově předčasnému propuštění.¹⁵⁸

¹⁵³ ABS, f. MV-V, vyšetřovací spis, a. j. V-776/1, Osobní spis státněbezpečnostního vyšetřování proti Petru Adolfu Ungerovi, č. j. 1219/51, s. 93.

¹⁵⁴ ABS, f. MV-V, vyšetřovací spis, a. j. V-776/6 Ostrava, Krajská správa MV Ostrava, Unger Adolf, s. 4–5.

¹⁵⁵ Alexej Čepička (1910–1990), právník, zeť Klementa Gottwalda, od roku 1929 člen KSČ, za nacistické okupace v letech 1942–1945 vězněn v koncentračním táboře, od roku 1946–1960 poslanec Národního shromáždění (NS), v letech 1947–1948 ministr vnitřního obchodu, 1948–1950 ministr spravedlnosti, současně generální tajemník Ústředního akčního výboru Národní fronty (ÚAV NF), 1949–1950 předseda SÚC, 1950–1956 ministr národní obrany, 1953–1956 náměstek předsedy vlády, 1949–1956 člen předsednictva ÚV KSČ. V roce 1963 byl vyloučen z KSČ.

¹⁵⁶ ABS, f. MV-V, vyšetřovací spis, a. j. V-776/6 Ostrava, Krajská správa MV Ostrava, Unger Adolf, s. 8.

¹⁵⁷ AKPR, T4361/51, Aurelie Ungerová – Šumvald 125 u Uničova na Moravě – žádost o přijetí.

¹⁵⁸ AKPR, T 2558/58, Petr Adolf Unger – žádost o milost ze dne 19. 4. 1953; 13. 5. 1955; 13. 2. 1956.

8. SOUD

Adolf Unger byl odsouzen státním soudem Praha¹⁵⁹ dne 18. září 1951 č. j. 7 Ts I 35/51 hned za několik trestných činů: pro trestný čin velezrady podle § 78 odst. 1 písm. c, odst. 2 a písm. a trz. z., zločin podvodu podle §§ 197, 200, 203 tr. z. z r. 1852, tr. čin rozkrádání národního majetku podle § 245 odst. 1 a, odst. 4 tr. z., zločin zpronevěry podle §§ 181, 182 tr. z. z r. 1852 a tr. čin pohlavního styku s osobou téhož pohlaví dle § 241 odst. 1 tr. z., k trestu odnětí svobody v trvání dvaceti let. Z vedlejších trestů bylo vysloveno propadnutí jmění, peněžitý trest ve výši 50 000 Kčs, ev. pěti měsíců náhradního trestu v případě nedobytnosti peněžitého trestu a k ztrátě čestných práv občanských na dobu deseti roků.¹⁶⁰

Nejbizarnější byl v jeho případě trestní čin velezrady, kterého se měl dopustit spolčením s dalšími pachateli v letech 1947–1951, a to údajně podle pokynů vysoké církevní hierarchie a Vatikánu. Měl zašantročit majetek k podpoře velezrádných činů hierarchie, rozšiřování „nelegálních“ tiskovin, a tím usilovat o rozvrácení lidově-demokratického státního zřízení a společenského řádu. Obvinění zapadalo do obvyklého scénáře obžaloby, kterou konstruovali a formulovali do protokolů komunističtí vyšetřovatelé.

A. Unger ve skutečnosti nejednal na příkaz hierarchie, kterou v té době vedl pražský arcibiskup Josef Beran, ale proti ní – na příkaz SÚC. Proto se oprávněně mohl dovolávat svědectví jeho zaměstnanců. Jejich výpověď se však v té době nehodila, teprve až po letech u odvolacího soudu potvrdili příkladnou spolupráci faráře Ungera s orgány státu a zároveň vysvětlili zájem státu na přičlenění Slezska do Olomouckému arcibiskupství. V pozadí byl úmysl SÚC docílit omezení styku „špionů a jiných rozvratných živlů“ s kněžími Ostravského kraje přes Vratislavskou diecézi.¹⁶¹

Zločin zpronevěry, podvodu, rozkrádání národního majetku a falšování účetních záznamů k vlastnímu obohacení už byly činy, které Unger připouštěl, ale vysvětloval je jako nedorozumění, půjčky, které ještě neměl možnost splatit, atd.

¹⁵⁹ Soudu předsedal Dr. Vladimír Podčepický, prokurátorem byl Dr. Karel Čížek.

¹⁶⁰ AKPR, T03590/56, Adolf Unger – trestní věc.

¹⁶¹ AKPR, T 2558/58, Adolf Unger – obnova trestního řízení.

Zásadně však odmítal trestný čin pohlavního styku s osobou téhož pohlaví, přestože proti němu vypovídala řada svědků, kteří s ním údajně dlouhodobě v letech 1945–1951 udržovali homosexuální styky, přičemž jeden byl nezletilý.¹⁶²

Další údajný společník JUDr. Antonín Mikeska, který měl předávat „špionážní hospodářské informace“ vatikánským diplomatům v Praze a zároveň na žádost apoštolského administrátora Onderka rozšiřovat „tajná memoranda“ z biskupských porad, dostal za tuto činnost trest devíti let těžkého žaláře.¹⁶³

Pater Otto Furch¹⁶⁴ usiloval podle žaloby také o zachránění církevního majetku před zestátněním a spolupracoval v roce 1947 s církevní hierarchií a „vatikánskými špiony na nunciatuře“ k prosazení tzv. slezského biskupství. Po roce 1948 se měl dopustit „rozvratnické činnosti“, neboť rozvážel jako kurýr svým soukromým autem „ilegální“ pastýřské listy a jiné „štvavé tiskoviny“, které předával farářům a kněžím s příkazem, aby je v kostele při bohoslužbách četli. Za toto působení byl odsouzen k jedenácti letům těžkého žaláře.

Josef Nogol jako tzv. reakční kněz s negativním postojem k lidově-demokratickému zřízení byl nejprve internován v Internačním táboře Želiv. Zde ho také 27. února 1951 zatkla StB a převezla do vazby. Při soudním přelíčení mu bylo kladeno za vinu, že rozšiřoval „štvavé letáky a ilegální tiskoviny“, které vydal episkopát. Byl odsouzen k deseti letům vězení.¹⁶⁵

Posledním obžalovaným byl Leopold Biľko, dlouholetý vězeň nacistického režimu. Za čtení pastýřského listu a „štvavých letáků“ v kostele při bohoslužbách, kterými měl pobuřovat proti lidově-demokratickému režimu a státu, dostal trest jednoho roku vězení.¹⁶⁶

¹⁶² ABS, f. MV-V, vyšetřovací spis, a. j. V-776 Ostrava, Skupinový spis státněbezpečnostního vyšetřování proti Petru Adolfu Ungerovi a spol., č. j. 1203/51, s. 6.

¹⁶³ Antonín Mikeska byl odsouzen podle § 78, odst. 1 c, odst. 2 a tr. z., § 5, odst. 1 zák. č. 231/48 Sb., §§ 197, 200, 203 tr. z. z r. 1852 k odnětí svobody na 9 roků, 50 000 Kč, ev. 5 měsíců odnětí svobody, ztrátě čest. práv obč. na 5 let, ke konfiskaci celého jmění.

¹⁶⁴ Otto Furch byl odsouzen podle § 78, odst. 1 c, odst. 2 a tr. z., k odnětí svobody na 10 roků, konfiskaci celého jmění, ztrátě čest. práv obč. na 5 let.

¹⁶⁵ Josef Nogol byl odsouzen podle § 78, odst. 1 c, odst. 2 a tr. z., § 5, odst. 1 zák. č. 231/48 Sb., §§ 197, 200, 203 tr. z. z r. 1852 k odnětí svobody na 10 roků, konfiskaci celého jmění, ztrátě čest. práv obč. na 5 let, k odnětí svobody na 10 roků, konfiskace celého jmění, ztráta čest. práv obč. na 5 let.

¹⁶⁶ Leopold Biľko byl odsouzen podle § 2, odst. 3 zák. č. 231/48 Sb. k odnětí svobody na 1 rok, k pokutě 10 000 Kč event. 1 měsíc odnětí svobody.

9. VĚZNĚM

Vazba pro P. Ungera skončila 1. února 1952, kdy ve 12 hodin nastoupil výkon trestu, jenž měl skončit 9. července 1971. Do Nápravně pracovního tábora (NPT) Mírov byl zařazen od 23. května 1952.¹⁶⁷ Postupně byl odtud krátkodobě přemístěn do věznic v Ostravě (4.–7. červen 1956 – projednání žádosti o obnovu trestního řízení u Krajského soudu v Ostravě; 13. listopad 1957 – 3. leden 1958 – projednávání návrhu na obnovu trestního stíhání u Krajského soudu v Ostravě) a do Uherského Hradiště (11.–29. prosinec 1956).¹⁶⁸ Během uvěznění pracoval na různých pracovištích pro závod LIPO¹⁶⁹, Koh-i-noor a nakonec jako ošetřovatel vězňů. Po onemocnění chronickým zánětem kataru vykonával především lehčí manuální práce. Pracovně byl v posudcích vždy oceňován jako spolehlivý, příčinlivý a svědomitý, s pokrokovými názory a dobrým poměrem k současnému lidově-demokratickému zřízení.

Jeho chování v průběhu trestu bylo zpočátku hodnoceno jako neukázněné, zvláště ve vztahu k příslušníkům NPT.¹⁷⁰ K uznání své viny se stavěl jen neochotně a v podstatě ji připouštěl pouze částečně. Zásadně se stavil proti vyměření trestu, který byl z jeho pohledu příliš přísný.

Dne 19. října 1953 podal návrh na obnovu svého trestního řízení, neboť se cítil nespravedlivě odsouzen. V návrhu napadl celé řízení, zvláště období vyšetřování, kdy byly protokoly zkresleny a jeho doznání vynuceno pod psychickým nátlakem. Zároveň poukázal na pochybení soudů – hlavního i odvolacího – protože na tyto protizákonné

¹⁶⁷ NA, A 10, Osobní spis – Adolf Unger, s. 44.

¹⁶⁸ Tamtéž, s. 3, Záznamy změn – doplňky.

¹⁶⁹ V r. 1948 došlo ke znárodnění továrny „Zaječí závody“ a k přejmenování na LIPO (Liberecká poživatina). Podnik se stal součástí státního cukrovinkářského podniku Čokoládovny.

¹⁷⁰ NA, A 10, Osobní spis, Evidenční list – Kázeňské tresty, s. 6. Dne 30. 10. 1951 dostal kázeňský trest 10 dnů samovazby za ukrývání dokumentů, 18. 3. 1955 měsíc zastavení výhod za neukázněné chování, 13. 1. 1955 za neuposlechnutí rozkazu příslušníka nedostával měsíc poštu, 19. 3. 1954 dostal 5 dnů samovazby za snižování vězňů slovenské národnosti, 29. 6. 1952 se při návštěvě matky choval drze k vězeňskému personálu za což dostal 14 dnů samovazby, 5. 11. 1952 za úmysl odcizit uhlí měl 3 měsíce zastavení výhod, 8. 7. 1956 za drzé chování vůči příslušníkům měl na 3 měsíce zastavení výhod, 13. 10. 1956 za roztržení 2 ručníků a drzost dostal 3 dny korekce a nakonec 29. 4. 1957 vyvolal rvačku při výdeji jídla, za což si odseděl 10 dnů v izolaci.

vyšetřovací metody poukazoval, dožadoval se při procesu nápravy, ale jeho obhajoba byla shledána jako vykonstruovaná a vylhaná.

Soud tedy znovu přezkoumával jeho případ a zjistil nesrovnalosti týkající se přípravného řízení, kdy pro „zpuštěné jednání“ vůči vyšetřovatelům byli proti němu použity „rozhodnější prostředky“¹⁷¹. Soud tuto stížnost postoupil prokuratuře a příslušnému orgánu Krajské správy MV, aby případ prověřili. Zároveň vyjádřil názor, že u obou předchozích soudů došlo k vážnému pochybení po stránce procesní, protože byly zamítnuty důkazy, které mohly kauzu objasnit. Návrh na obnovu řízení byl nakonec v tichosti zameten pod koberec.

Od 31. května 1954 do 21. prosince 1954 byl přemístěn do věznice v Ruzyni, poté se znovu vrátil na Mírov.¹⁷² Dne 28. května 1955 zde dostal P. Unger rozhodnutí Apoštolské administratury v Českém Těšíně o jeho suspensi: „Bylo u Vás soudně zjištěno, že jste se dopustil některých z činů, na které jsou v Can. 2359 § 2 CIC stanoveny též církevní tresty.“¹⁷³ V důsledku toho prohlašuji tímto, že jste suspendován ab officio et a divinis až do případného dalšího rozhodnutí.“¹⁷⁴ P. Unger, který rozhodnutí administratury dostal na vědomí 18. července 1955, ho odmítl podepsat.

Posudek náčelníka NPT Mírov z 8. září 1956 jej hodnotí jako povahově prudkého, tvrdohlavého, vznětlivého a málo sebekritického: „Počátkem výkonu trestu byl celkem 4x kázeňsky trestán pro krádeň uhlí, držení nepovolených písemností a neukázněné chování (29. června 1952 – přerušená návštěva matky, pro věžňovo drzé chování). Jeho celkové chování je méně ukázněné, neboť je nervosní a neumí se ovládati.“¹⁷⁵

Dne 13. listopadu 1957 byl přemístěn z Mírova do Věznice Ostrava.¹⁷⁶ Trest mu měl vypršet 9. února 1971,¹⁷⁷ avšak udělené amnestie mu výkon trestu nakonec zkrátily. Amnestií prezidenta republiky ze dne 4. května 1953 mu byla prominuta část odnětí svobody v trvání 1 roku, 8 měsíců a 3 dnů. Následnou amnestií prezidenta republiky ze

¹⁷¹ ABS, f. MV-V, vyšetřovací spis, a. j. V-776 Ostrava, Skupinový spis státněbezpečnostního vyšetřování proti Petru Adolfu Ungerovi a spol., č. j. 1203/51, s. 44.

¹⁷² NA, A 10, Osobní spis – Adolf Unger, s. 60.

¹⁷³ Byl suspendován z vykonávání kněžství za pohlavní styk s osobou stejného pohlaví mladší šestnácti let.

¹⁷⁴ NA, A 10, Osobní spis, přijímací list – Adolf Unger, s. 6.

¹⁷⁵ NA, A 10, Osobní spis – Adolf Unger, s. 48.

¹⁷⁶ Tamtéž, s. 41.

¹⁷⁷ Tamtéž, s. 39.

dne 9. května 1955 mu byla snížena část trestu v trvání dvou let. Poslední amnestie prezidenta republiky ze dne 1. prosince 1957 mu prominula část trestu odnětí svobody v trvání dvou let.¹⁷⁸ Na svobodu byl propuštěn 12. prosince 1958 s podmínkou na osm let.¹⁷⁹ Celkem si z trestu odpykal sedm let, deset měsíců a tři dny. Po propuštění odcházel s náklady za výkon trestu odnětí svobody ve výši 260 Kčs, které stát odůvodnil třemi dny v korekci ve dnech 13.–16. října 1956 a deseti dny v izolaci ve dnech 29. dubna až 9. května 1957.¹⁸⁰

9.1 „Bomzákem“

Ve vězení se znovu naplno projevil jeho charakter a začal uplatňovat osvědčený vzorec chování, který použil při svém kariérním postupu v zaměstnání. Patřil mezi jedince, kteří se za určité drobné výhody a sliby předčasného propuštění dopouštěli udáváním. Podle vzpomínek Václava Vaška, byli mezi kněžími vězněnými na Mírově tři až čtyři „bomzáci“: „*Až na jednoho pravého jidáše to byli chudáci, kteří si svou slabostí jenom ztížili vězení. Žili ve strachu před estébáky, jejichž příkazy neradi vyplňovali, i před spolubratry, že budou odhaleni. Trpěli výčitkami svědomí.*“¹⁸¹

Zmíněným „jidášem“ byl právě Adolf Unger, který se do vězení nedostal z politických důvodů, ani pro své kněžské povolání. Ve vězení zastával funkci staršího oddělení a strach z něj měli nejen ostatní udavači, ale i dozorcí, kteří ostatní vězně před ním varovali.

„*Nevěděli jsme, co s ním. Udával, lhal a okrádal nás při nákupech, které obstarával pro celé oddělení. ‚Divoký františkán‘ Bárta*¹⁸² *vyvolal teoretickou diskusi, zda by*

¹⁷⁸ AKPR, Tabešní návrh ve 25 trest. případech, s. 16.

¹⁷⁹ NA, A 10, Osobní spis – Adolf Unger, s. 1.

¹⁸⁰ Tamtéž, s. 38.

¹⁸¹ VAŠKO, V. *Ne vším jsem byl rád. Vlastní životopis*. 2. Vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001, s. 248. ISBN 80-7192-600-0.

¹⁸² Jan Bajtista Bárta (1921–1982), františkánský kněz, po vysvěcení v r. 1947 pracoval v severočeském pohraničí. Po internaci v IT Želiv v r. 1950 utekl, byl zatčen a odsouzen k 20 rokům vězení. V r. 1966 byl propuštěn a od r. 1969 se usadil ve Vrchlabí, kde připravoval mladé adepty z řad františkánů ke kněžskému povolání. Proslul myšlenkou malých komunitních domů. V r. 1980 byl znovu zatčen a odsouzen k 16 měsícům vězení. Před nástupem trestu zemřel. In: HANUŠ, J. *Malý slovník osobností*

nebylo k jeho prospěchu dát mu „nakládačku“. ¹⁸³ Nakonec se to vyřešilo samo v době, kdy došlo ve věznici ke změně ve vydávání obědů. Původně služba přinášela vězňům jídlo ve velkých nádobách na oddělení, tentokrát však vyšli vězni hromadně ze všech oddělení pro oběd ke kuchyni: „*Naše [oddělení – pozn. aut.] přišlo na dvůr poslední, ale Unger se u okýnka dožadoval přednostního vybavení. Starší ostatních oddělení pochopitelně nemínili ustoupit a po hádce ho zfackovali.* ¹⁸⁴ *Pan biskup Otčenášek* ¹⁸⁵ *chtěl zakročít, ale ostatní mu v tom zabránili.*“ ¹⁸⁶

Svou vzpomínku mu v knize věnoval také P. Dominik Pecka: „*V poslední době je [Unger – pozn. aut.] zaměstnán jako zapisovatel v nemocnici a má za úkol roznášet po světnicích předepsané léky. Má tedy přístup do celé trestnice a přehled o tom, co se kde děje. Je-li vycházka, nikdo se k němu nepřidruží. Zrádce je osamocen. Říkají mu Kariot podle rodiště Jidáše Iškariotského. Všude má přístup, všechno vidí a o všem podává zprávy. Dokonce písemné, jak se náhodou zjistilo, když kdesi utrousil koncept své udavačské relace. Osamocenost mu nevadí. Ví, že bude za své služby odměněn zkrácením trestu a opětným ustanovením v duchovní správě.*“ ¹⁸⁷

českého katolicismu 20. Století s antologií textů. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005, s. 10–11. ISBN 80-7325-029-2.

¹⁸³ VAŠKO, V. *Ne vším jsem byl rád. Vlastní životopis*, s. 248.

¹⁸⁴ NA, A 10, Osobní spis – Evidenční karta, Kázeňské tresty, s. 2. Dne 29. 8. 1957 vyvolal při vydávání jídla rvačku, za což byl potrestán 10 dny izolace a zákazem psát dopisy na jeden měsíc. Celkem byl v letech 1951–1957 sedmkrát kázeňsky potrestán, především za neukázněné chování.

¹⁸⁵ Karel Otčenášek (1920–2011), kněz, tajně vysvěcený biskup. V r. 1939 začal studovat bohosloví v Hradci Králové, před vypuknutím druhé světové války odešel do Říma, kde absolvoval Lateránskou univerzitu a dosáhl licenciátu teologie. V letech 1949 a 1950 zastával funkci vicerektora diecézního semináře v Hradci Králové. Zde byl 17. 3. 1945 vysvěcen na kněze. Na pokyn papeže přijal vysvěcení na biskupa 30. 4. 1950, a stal se sídelním biskupem v Hradci Králové. Od 12. 7. 1951 byl internován v IT Želiv, o dva roky později zatčen a dne 29. 12. 1954 v zinscenovaném procesu odsouzen ke 13 letům žaláři, propadnutí jmění a k dalším postihům. Prošel postupně Pankrácí, Mírovem, Leopoldovem a Valdicemi. Amnestován byl v r. 1962. Další tři roky strávil v dělnických profesích. V r. 1965 mu byl udělen státní souhlas a nastoupil do farní správy v litoměřické diecézi. V r. 1968 se mohl vrátit do hradecké diecéze, ale pouze jako administrátor farního úřadu v Plotišti nad Labem. Od r. 1973 byl dislokován do Trmic, kde působil až do prosince 1989. Teprve po pádu komunistického režimu se mohl ujmout královéhradeckého stolce.

¹⁸⁶ VAŠKO, V. *Ne vším jsem byl rád. Vlastní životopis*, s. 249.

¹⁸⁷ PECKA, D. *Z deníku marnosti*. 1. vyd. Brno: Atlantis, 1993, s. 170–171. ISBN 80-7108-062-4.

10. KRYCÍ JMÉNO RACEK

Adolf Unger byl 12. prosince 1958 předčasně propuštěn na amnestii. Většině propuštěných duchovních nebyl udělen tzv. státní souhlas, tímto je stát fakticky laicizoval a zabránil jim v návratu do duchovní správy. Aby unikli tzv. příživnictví a novému uvěznění, museli nastoupit do dělnických povolání. I tato místa získávali s obtížemi, neboť je doprovázel kádrový posudek¹⁸⁸ a dohled StB, což jim shánění práce značně ztěžovalo. Stávalo se, že byli přijati do zaměstnání a po návštěvě StB zase propuštěni. Kněz Unger takové starosti neměl, dostal státní souhlas a nastoupil znovu do duchovní správy farnosti Jaroměřice v okrese Svitavy. Dne 28. května 1961 zemřela ve věku 73 let jeho matka. Odešla jediná bytost, která mu byla kdy blízká a jež ho podporovala v době uvěznění.

P. Unger byl znovu získán StB jako kandidát spolupráce (KTS) v roce 1962 a od 13. října 1965 přešel do kategorie agent (A). Ke spolupráci ho získal starší referent oddělení StB Svitavy kpt. Ladislav Horký, za přítomnosti zástupce náčelníka kpt. Bedřicha Herbra. Vázací akt proběhl na bázi dobrovolnosti.¹⁸⁹ Agent Unger dodával písemně informace z oblasti římskokatolické církve a plnil zadané úkoly podle pokynů řídicího důstojníka.

Podle dochovaných záznamů StB udal farnici Pazdírkovou, která mu ukázala materiály o tzv. zázraku na Turzovce¹⁹⁰, jež získala od administrátora excurendo¹⁹¹ Jiřího Poštulky v Jevíčku¹⁹². StB následně akci rozpracovala pod krycím názvem LURDY. Unger chodil navštěvovat Mons. Josefa Hloucha do Charitního domova

¹⁸⁸ V kádrovém materiálu převládaly informace o rodinném zázemí a původu, dosažené kvalifikaci, profesní dráze, funkcích, politických názorech a postojích, charakterových vlastnostech atd.

¹⁸⁹ ABS, 968547 MV, r. č. 7459/123 – „RACEK“, arch. č. 051/14598, s. 41.

¹⁹⁰ První zjevení Panny Marie zažil Matúš Lašut (1916–2010) na kopci Živčák nedaleko Turzovky (okres Čadca) 1. 6. 1958 a další jevy následovaly. Matúš Lašut o nich nemlčel a 1. 9. 1958 se uskutečnila první pouť na Živčákovskou horu. Po návratu z hory se ho pokusila zatknout Veřejná bezpečnost, ale lidé jim to znemožnili. Nakonec byl předvolán a 4 dny nepřetržitě vyslýchán. Od 12. 9. 1958 pobýval po dobu pěti let s krátkými přestávkami v psychiatrických léčebnách v Bytči a Kosmonosích. Zde byl držen deset měsíců na samotce, prodělával elektrošoky, chemickou terapii, hypnózu a čelil psychickému nátlaku. Z léčeben se vrátil takřka slepý a bezzubý. Turzovka se stala v těchto dobách poutním místem československých katolíků.

¹⁹¹ Duchovní, který je pověřen správou ještě i jině než pouze domovské farnosti.

¹⁹² P. Jiří Poštulka veld farnost v Jevíčku v letech 1962–1973.

v Koclířově a informoval StB o obsahu jejich rozhovoru. Donášel také na kněze z okresu: Jana Šrubaře působícího v Rychnově na Moravě (rozpracován StB v akci KAZATEL), Josefa Švédu administrátora v Boršově (rozpracován StB rovněž v akci KAZATEL), Ladislava Kovaříka administrátora v Opatově a Rudolfa Vašíčka SJ¹⁹³ z duchovní správy na Velehradě.

Předával také důstojníkovi StB svou korespondenci s bratrancem Ludvíkem Ungerem, který žil v Bavorsku a MUDr. Otto Vogrou¹⁹⁴, se kterým se znal z dob studií na TF UK v Praze a jenž ho jezdil navštěvovat z Mnichova. StB faráře Ungera využívala k navazování kontaktů s turisty z Německé spolkové republiky (NSR). Byl pro tento účel vhodným kandidátem, uměl dobře německy, jako kněz působil důvěryhodně a žil v oblasti, kam vysídlenci často jezdili v době svého pobytu v ČSSR.

Nějaký čas se také uvažovalo o jeho krátkodobém vysazení do Mnichova, kde v náboženském vysílání Radia Svobodná Evropa pracovali Felix Mikula a Alexandr Heidler¹⁹⁵, se kterými Unger studoval bohosloví na TF UK. Unger několikrát tuto možnost vycestovat odmítl, protože si údajně dobře uvědomoval výhody, které mu jako knězi socialistické zřízení přinášelo. Spíše si byl dobře vědom toho, jaká pověst ho mezi duchovními provází doma i v zahraničí – exilovou církví by přijat nebyl a zřejmě by ho čekaly výslechy západoněmecké rozvědky, zvláště pokud byla cílem jeho vysazení infiltrace do Radia Svobodná Evropa.

Pravdivost a úplnost zpráv dodaných Ungerem si StB prověřovala prostřednictvím dalších agentů, které na něj za tímto účelem nasadila. Tajní spolupracovníci pod krycím jménem GAMA a ŠTĚPÁN, kteří s ním byli ve stálém kontaktu, hlásili pravidelně jeho činnost a názory. Z výsledků je patrné, že jeho informace byly sice pravdivé, avšak jen

¹⁹³ Rudolf Vašíček SJ (1913–1993) v r. 1937 přijal v Brně kněžské svěcení a o dva roky později složil první sliby v řádu Tovaryšstva Ježíšova. Poprvé byl zatčen StB v r. 1949 a v červenci 1950 odsouzen za pobuřování proti republice, vzbouření a šíření poplašné zprávy na 4 a půl roku vězení. Podruhé byl zatčen a v březnu 1952 odsouzen za velezradu ve skupinovém procesu „Davídek a spol.“ na 18 let. Po propuštění z vězení pracoval jako metař a svačínář. Na konci roku 1963 si našel práci v Ústavu sociální péče jako vychovatel postižených mužů. Od 15. 3. 1969 mohl opět vykonávat práci faráře na Velehradě. V r. 1972, kdy museli jezuité znovu Velehrad opustit, nastoupil pastorační službu ve Švábenicích, v r. 1978 byl přeložen do Všemin, v r. 1980 do Luhačovic. Poslední rok svého života prožil v řádové komunitě na Svatém Hostýnu.

¹⁹⁴ Otto Vogra nakonec opustil studia teologie a přestoupil na medicínu.

¹⁹⁵ Alexander Heidler (1916–1980), kněžské svěcení přijal v r. 1941 a po ukončení II. světové války začal přednášet na TF UK. V říjnu 1949 emigroval do Německa, kde od r. 1951 pracoval jako redaktor náboženských pořadů RFE/RL a 39 let vysílal pod jménem otec Kříšťan.

velmi povrchní. Ukázalo se, že se P. Unger povahově nehodí pro práci agenta, protože neumí „objekta zájmu“ získat a správně s ním jednat.

Duchovní si o něm většinou mysleli své: „*Věděli jsme, že donáší. Dělal to za války a pak i v kriminále. Patřil mezi kolaboranty, byl to prospěchář. Mnozí se mu raději vyhýbali a všichni si před ním dávali pozor.*“¹⁹⁶

¹⁹⁶ Rozhovor autorky s P. Josefem Cukrem SJ na Velehradě, dne 4. 7. 2012.

11. DÍLO KONCILOVÉ OBNOVY

V době Pražského jara se zachvělo vše, co bylo do té doby považováno za neotřesitelné. Ludvík Svoboda vystřídal prezidenta Antonína Novotného, k obměně došlo ve vládě, satelitních politických stranách i odborech. Místo Karla Hruzy¹⁹⁷ se stala vedoucí SÚC Erika Kadlecová¹⁹⁸ a dozor nad církvemi se pozvolna uvolňoval. V neděli 24. března 1968 se četl v kostelích pastýřský list biskupa Františka Tomáška¹⁹⁹, v němž děkoval Bohu, že dal kněžím i laikům milost zachovat si v dobách pronásledování víru a věrnost pravým pastýřům.²⁰⁰ V médiích se začaly objevovat příspěvky s náboženskou tematikou a znovu rozkvetl spolkový život. V redakci *Katolických novin* a Charity proběhly personální změny, opustit je museli státem dosazení komunisté a kolaboranti. Místo Mírového hnutí katolického duchovenstva vzniklo Dílo koncilové obnovy, které nyní již nesloužilo státu, ale církvi.

P. Unger zastával v této době zcela odlišný postoj od celkového progresivního kursu katolické církve. Ostře se na schůzích duchovenstva vyhrazoval proti většímu zapojení laiků do řízení farností. Zhruba šest tisíc řeholníků a řeholnic podepsali petici za obnovu řeholního života a řádové činnosti. Obnovu řádů kritizoval jediný řeholník – bratr Petr Unger, který nakonec v roce 1968 z řádu vystoupil.²⁰¹

¹⁹⁷ Karel Hruza (1921–?), člen KSČ od r. 1945, původním zaměstnáním dělník, v letech 1947–1949 vedoucí tajemník OV KSČ v Kolíně, 1950–1953 vedoucí kádrového odd. na ministerstvu informací, 1953–1956 vedoucí kádrového odboru na ministerstvu školství a kultury, 1956–1968 a znovu 1969–1971 vedoucí SÚC, od r. 1971 pracoval v Úřadu předsednictva vlády.

¹⁹⁸ Erika Kadlecová (1924), socioložka, členka KSČ od května 1945, vyloučena při prověrkách v době tzv. normalizace, signatářka Charty 77. Před nástupem do funkce vedoucí SÚC pracovala jako vědecká pracovnice v Sociologickém ústavu ČSAV.

¹⁹⁹ František Tomášek (1899–1992), na kněze byl vysvěcen v Olomouci 5. 7. 1922, od r. 1934 působil jako asistent pro pedagogiku a katechetiku na Cyrilometodějské bohoslovecké fakultě olomoucké univerzity, kde dosáhl doktorátu teologie. Od r. 1946 se pro svůj obor habilitoval a o rok později se stal mimořádným profesorem pro pedagogiku a katechetiku. Dne 12. 10. 1949 byl jmenován pomocným biskupem olomouckým a titulárním biskupem butským. Následující den byl tajně vysvěcen. V letech 1951–1954 byl internován v IT Želiv. Po propuštění působil v období 1954–1965 ve farnosti v Moravské Huzové. Dne 18. 2. 1965 až do r. 1978 byl jmenován apoštolským administrátorem pražské arcidiecéze. Dne 24. 5. 1976 byl povýšen na kardinála in pectore a dne 27. 6. 1977 bylo jeho jmenování kardinálem zveřejněno. Od 30. 12. 1977 zastával funkci arcibiskupa pražského a primase českého.

²⁰⁰ *Pastýřské listy 1945–2000. Oběžník katolickému duchovenstvu a věřícímu lidu*. 1. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2003, s. 72–74. ISBN 80-7192-8364.

²⁰¹ Rozhovor autorky s P. Augustinem Gazdou OSB, převorem opatství, dne 25. 3. 2013.

Snazil se vetřít na Velehrad mezi delegáty, tam však narazil na Václava Vaška, bývalého spoluvězně z Mírova: „Mezi projevy se do presbytáře nahrnuli lidé, kteří tam neměli co dělat, mezi nimi i pověstný Adolf Unger z kněžského oddělení Mírova, jehož se báli i bachaři. „Ale pane Unger, co vy tady?“ oslovil jsem ho. „Já jsem československý delegát.“ „Nepovídejte! Však já si to ověřím!“ Ovšemže delegátem nebyl, i když působil (přičiněním StB?) jako administrátor jedné farnosti na československu. „Tak, pane Unger,“ vrátil jsem se k němu, „opět jste jednou lhal. A teď koukejte odsud vypadnout, nebo udělám takový skandál, že jste to neviděl.“ Probodl mě očima, řekl něco pánovi, kterého jsem se raději neptal, kdo ho na Velehrad delegoval, a odešel.“²⁰²

²⁰² VAŠKO, V. *Ne vším jsem byl rád. Vlastní životopis*, s. 293.

12. UKONČENÍ KARIÉRY AGENTA STB

V roce 1972 byl farář Unger převeden do kategorie D-pramen. Důvodem byla podle kpt. Horkého jeho nevhodnost pro plnění státobezpečnostních úkolů, které po něm byly požadovány. I nadále s ním však StB udržovala konspirativní styk a využívala jeho poznatků z církevního prostředí.

V roce 1979 vystoupil z řad kolaborantského sdružení kněží *Pacem in terris*²⁰³ a podle názoru StB dřívější obezřetnost kněží vůči němu polevila, takže mohl podávat hodnotnější informace k činnosti a náladě kněží děkanátu olomoucké arcidiecéze. V témže roce navázal kontakt s řeholnicemi z řádu Neposkvrněného početí P. Marie, které pracovali v Ústavu sociální péče v Moravské Třebové. „*Jeho poznatky k tomuto objektu zájmu signalizují nedovolenou činnost řeholnic na úseku působení na mládež, vyrábění a distribuování náboženských motivů formou fotografií apod.*“²⁰⁴

Na základě těchto informací byl od 20. března 1980 znovu převeden do kategorie agent. Nevěděl o tom, že se forma spolupráce dříve změnila a StB po něm z taktických důvodů znovu nepožadovala slib o spolupráci.

Řídící pracovník kpt. Horký charakterizoval v memorandu faráře Ungera na konci jeho „kariéry agenta“ jako samotáře, který se stranil lidí. Pro svou povahu nebyl oblíben mezi duchovenstvem ani mezi věřícími. Jeho velkým nedostatkem byly chybějící vlohy pro budování sociálních vazeb. Se zálibou se věnoval pouze motorismu a zdokonalování svého automobilu. Těžce přijímal jakoukoliv kritiku i od řídicích orgánů StB, natož od běžných občanů. Po psychické stránce byl vznětlivý, nervózní, nedokázal v klidu projednat nebo vyřešit jakoukoli situaci, neměl dobrý vztah k lidem ani ve své farnosti, se kterými jednal povýšeně.

Vedoucí orgán také zapochyboval o jeho postoji k tehdejšímu státnímu zřízení. Podle něj u Ungera převládá otázka jeho osobního prospěchu, postavení v církvi a příjmu před zájmy celospolečenskými, proto se jeho spolehlivost odvíjela od

²⁰³ Sdružení katolických duchovních *Pacem in terris* (SKD-PIT) bylo následníkem Mírového hnutí katolického duchovenstva. Podporovalo komunistický režim a jeho církevní politiku.

²⁰⁴ ABS, f. TS/MV, Agenturní svazky – centrála, sign. 968547 MV, r. č. 7459/123 – „RACEK“, arch. č. 051/14598, s. 71.

konkrétní dané situace a od toho, co bylo pro něj výhodnější. Podle toho se musela vyhodnotit hodnověrnost jeho informací, neboť někdy podával informace subjektivně zkreslené.

Od poloviny roku 1984 se zhoršil jeho zdravotní stav, což mělo za následek i zhoršení jeho výsledků. Koncem roku 1985 ho postihla mozková a cévní choroba, po níž byl odvolán z duchovní služby a od 2. ledna 1986 natrvalo umístěn do Charitního domova Moravec v okrese Žďár, který poskytoval duchovním službu ve stáří.²⁰⁵ Počátkem ledna 1986 o něj StB ztratila zájem a byl vypracován návrh na ukončení spolupráce se spolupracovníkem RACKEM.

P. Adolf Unger se dožil pádu komunistického režimu. Konec života prožil upoután na lůžku. Zemřel zaopatřen svátostmi 10. dubna 1990 v Charitním domově Moravec.²⁰⁶

²⁰⁵ Tamtéž, s. 9.

²⁰⁶ *Archiv Charitního domova Moravec* – Karta P. Adolf Unger.

ZÁVĚR

Zrekonstruovat a interpretovat život P. Adolfa Ungera se v průběhu výzkumu ukázalo jako nelehký úkol. V různých úředních dokumentech a dotaznících, které během let vyplňoval, kličkoval, zamlčovat informace, vymýšlel si nebo přímo lhal. Odlišit jím vytvořený obraz o Adolfu Ungerovi od reality pomohly až archivní materiály, vzpomínky pamětníků a zachovaná korespondence, která dala nahlédnout do jeho vnitřního světa, myšlenek a motivací. Z těchto pramenů nám vystupuje obraz člověka s problematickým charakterem, jehož život byl plný temných zákoutí.

V úvodu bakalářské práce jsme se zamysleli nad rodinným zázemím, v němž Adolf Unger vyrůstal, a jenž má podle odborníků značný vliv na další vývoj jedince. Nejvíce traumatizujícím faktorem byl pro něco bezesporu jeho nemanželský původ, za který se stejně jako jeho matka styděl po celý život a jenž zastíral dokonce i v dospělém věku.

Z toho důvodu pocíťoval jako nutnost popírat svůj nemanželský původ a vytvořit pro nezasvěcené legendu o postavě otce. Ten se měl jmenovat stejně jako on, narodit se v roce 1880, vlastnit obchod se smíšeným a střížním zbožím v Šumvaldě, být členem Československé strany lidové a silně věřícím římským katolíkem. Jako vzor mu zřejmě posloužil jeho strýc Adolf, starší bratr matky Aurelie. Údajný otec je zmiňován především ve vyšetřovacích spisech StB, kde je otec uveden jako již zemřelý.²⁰⁷

Jako nechtěné dítě si vytvořil silné negativní přesvědčení o sobě, o ostatních lidech a okolním světě. Zde můžeme najít zárodky jeho nevyrovnané, konfliktní a manipulativní povahy.

Jeho umanutá touha po kněžském životě měla jistě, alespoň zpočátku, určitý duchovní rozměr. Podle svědectví rektora Berana byl „*ve zbožnosti až někdy přehnaný*“. Co budoucímu kardinálovi na Ungerově zbožnosti nesedělo? Byla to jistá okázalost, s jakou dával svou zbožnost před ostatními najevo? Touha po uznání, že jeho zbožnost je větší než ostatních? Chyběla mu u něj žitá víra, která nepotřebuje obecenstvo a s ní pokora a láska?

²⁰⁷ NA, f. A 10, Osobní spis, přijímací list – Adolf Unger, s. 6.

Brzy se však Ungerovy romantické představy dostaly do střetu s realitou a vlastní nedostatečností pro tuto službu. Jak se v jeho životě později potvrdilo, dosáhnout kněžství pro něj znamenalo už jen snadné a zabezpečené živobytí, kterého se odmítal vzdát. K tomu byl ochoten využít všech příležitostí, jež se mu nabízely.

Po vyloučení ze semináře se musel vrátit domů. Opět čelil deziluzi matky a znovu zažíval trauma z dětství v podobě hlubokého nevědomého přesvědčení – ostatní jsou lepší než já, když se ho sousedé vyptávali na datum vysvěcení. Nástup do kláštera mu dal šanci tomu uniknout a dojít svého vytouženého cíle.

Vybral si k tomu „širokou cestu“. Podobně jako dříve v semináři, také zde rozehrál hry plné nenávisti, anonymních dopisů a manipulace. Nejprve se podle zažitého vzorce chování snažil vmluvit do přízně muže s rozhodující pravomocí, jímž byl opat Kotyza. Ostatní kleriky a spolubratry pomlouval, usvědčoval z nedokonalosti, nízkých pohnutek, zaujatosti vůči jeho osobě a chamtivosti. Sebe pak stavil do světla jediného spravedlivého a zároveň nespravedlivě opomíjeného a utlačovaného. Vzhledem k tomu, že mu opat nedokázal zajistit rychlý a hladký průběh vysvěcení, a to především kvůli zásahu regenta pražského semináře Berana, stal se pro něj zbytečným a veškerou svou agresi obrátil proti němu.

Jak později sám tvrdil, nezbyvalo mu nic jiného, než aby se poohlédl po jiné autoritě, která by mu k jeho „oprávněnému nároku“ na vysvěcení dopomohla. Vsadil na německou kartu a stal se konfidentem Gestapa. Užíval si své nabyté pozice, neboť jako konfidenta měl v hrsti nejen svého nadřízeného opata Kotyzu, ale s ním i celé společenství rajhradských benediktinů. Dokazovat si tím svou nadřazenost, důležitost a jedinečnost.

S potěšením udával Gestapu všechny tzv. přestupky a nešvary, které viděl kolem sebe, aniž bral v úvahu fatální následky, jež to může způsobit. Užíval si získané převahy nad opatem, který se bál v době protektorátu o svěřený klášter a osud spolubratrů. Vydíráním a zastrahováním si získal jeho podporu pro svěcení. Opat obcházel a dokonce porušoval daná pravidla, jen aby mu vyhověl a dostal ho z kláštera na některou vzdálenou faru. Po zatčení regenta Berana Gestapem a úmrtí brněnského biskupa Josefa Kupky, již nic nestálo v cestě „to nějak udělat“, aby Unger kněžského svěcení dosáhl.

Po válce se měl zodpovídat ze svých činů, ale nastoupil další mocný režim, který jeho služeb začal využívat. Pater Unger se stal nástrojem, kterým se komunistický stát snažil o likvidaci církve. Zároveň podepsal spolupráci se Státní bezpečností jako agent a pokračoval v cestě udavače. Stát ho za jeho snahu odměňoval rychlým kariéřním postupem a hmotným zajištěním, kryl jeho rozkrádání církevního majetku, zálibu v rozmařilém životě i mravnostní delikty.

Charakter P. Ungera se projevil naplno, ztratil veškeré zábrany a cítil se nedotknutelným. Navenek se projevoval arogantně, nadřazeně a suverénně. Fantazíroval o svých neomezených možnostech, síle, skvělých výkonech, a zato si nárokoval od ostatních výjimečné zacházení a obdiv. Nezajímal se o emoční blízkost s druhými, vnímal je pouze jako prostředek k dosažení vlastních cílů a požadovaného společenského statusu.

Jeho postoj byl nakonec neudržitelný i v očích stranických funkcionářů, a tak ho bez skrupulí využil k očernění celé církve. V procesu vedeném pod názvem Adolf Unger a společníci byl veřejnosti představen jako konfident Gestapa, defraudant, homosexuál a vatikánský špión, což skvěle zapadalo do propagandistických potřeb režimu.

Ve vyšetřovacím spise StB můžeme sledovat pro něj charakteristické reakce na ohrožení – osobní nedostatky, porážku, neúspěch nebo nezodpovědné chování odůvodňoval racionalizacemi²⁰⁸, překrucováním, lží, agresí, zpupností nebo přezíráním. Představa mocných a vlivných přátel, kteří ho zachrání a z toho plynoucí arogantní chování vůči vyšetřovatelům, mu nakonec vynesla čelní místo v procesu a nejvyšší trest.

Ve vězení se rychle zorientoval a stal se nebezpečným „bomzákem“, kterého se obávali i samotní dozorcí. Za své služby se mu dostalo dobrých posudků od ředitele věznice a brzkého propuštění. Po návratu z vězení byl zařazen do pastorační služby a znovu povolán do řad agentů StB. Snažil se zasáhnout do obrodného procesu v církvi v roce 1968, byl však z obce vykázán. Jako jediný řeholník se postavil proti obnovení řádů a řeholí v Československu. Nakonec řád benediktinů opustil a stáhl se na svou faru.

²⁰⁸ „Nežádoucí způsoby chování, motivy a postoje jsou „zahaleny“ tím, že jsou jim přiřazena přijatelná vysvětlení.“ In: NAKONEČNÝ, M. *Encyklopedie obecné psychologie*. 2. rozšířené vyd. Praha: Academia, 1997, s. 168. ISBN 80-200-0625-719.

Pokračoval v udávání svých farníků, spolubratrů i představených, byl příčinou jejich sledování a v některých případech i zatčení. Kariéru udavače ukončila až cévní mozková příhoda a jeho trvalé umístění do Charitního domova Moravec. Z tohoto důvodu o něj StB počátkem ledna 1986 ztratila zájem a byl vypracován návrh na ukončení spolupráce.

P. Adolf Unger se dožil pádu komunistického režimu a konec života prožil upoután na lůžku. Těžko posoudit, zda mu porucha osobnosti tento čas dovolila využít ke kritickému náhledu na své prožitky a skutky, neboť se po celý svůj život zaměřoval na vytvoření dokonalého obrazu sebe sama ve vlastních očích a jeho interpersonální chování sloužilo především jako ochrana vlastního sebepojetí. V podstatě by to znamenalo ztrátu identity.

Ze všech dostupných pramenů vyplývá, že touze po uznání, veřejném úspěchu, privilegiích, moci a životu v blahobytu podřídil veškerou strategii svého chování. Snad v nějakém jiném povolání by mu tyto ambice a motivy byly ku prospěchu. Pro kněžské povolání jsou však nevhodné. Soustředění se na vlastní časné blaho stojí totiž v přímém rozporu s údělem Kristova kříže a navíc v této době i s osudem českého duchovenstva v době nacismu a komunismu.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

CAKIRPALOGLU, P. *Úvod do psychologie osobnosti*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2012. ISBN 978-80-247-4033-1.

HANUŠ, J. *Malý slovník osobností českého katolicismu 20. Století s antologií textů*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005. ISBN 80-7325-029-2.

HENDL, J. *Úvod do kvalitativního výzkumu*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 1999. ISBN 80-7184-522-1.

JANIŠOVÁ, M, BULÍNOVÁ, M a KAPLAN, K. (eds.) *Církevní komise ÚV KSČ 1949–1951*. 1. vyd. Brno: ÚSD/Doplňek, 1994. ISBN 80-85765-34-9.

KAPLAN, K. *Stát a církev v Československu 1948–1953*. 1. vyd. Brno: Doplňek, 1993. ISBN 80-85765-27-6.

KAPLAN, K. *Národní fronta 1948–1960*. Praha: Academia, 2012. ISBN 978-80-200-2074-1.

LANGMEIER, J. a MATĚJČEK, Z. *Psychická deprivace v dětství*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2011. ISBN 978-80-246-1983-5.

NAKONEČNÝ, M. *Encyklopedie obecné psychologie*. 2. rozšířené vyd. Praha: Academia, 1997. ISBN 80-200-0625-719.

OPATRNÝ, A. a kol. *Pastýřské listy 1945–2000. Oběžník katolickému duchovenstvu a věřícímu lidu*. 1. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2003. ISBN 80-7192-8364.

PRŮCHA, J. *Pedagogický výzkum. Uvedení do teorie a praxe*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1995, s. 31. ISBN 80-7184-132-3.

PECKA, D. *Z deníku marnosti*. 1. vyd. Brno: Atlantis, 1993. ISBN 80-7108-062-4.

SLÁDEK, Oldřich: *Zločinná role gestapa*. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 1986, ISBN neuvedeno.

- STRAUSS, A. a CORBINOVÁ, J. *Základy kvalitativního výzkumu*. 1. vyd. Boskovice: Albert, 1999. ISBN 80-85834-60-X.
- TRETERA, J. R. – HORÁK, Z. *Slovník církevního práva*. 1. vyd. Praha: Grada 2011, s. 40. ISBN 978-80-247-3614-3.
- VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 3. vyd. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-678-0.
- VANĚK, M. a kol. *Orální historie. Metodické a „technické“ postupy*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003. ISBN 80-244-0718-3.
- VAŠKO, V. *Neumlčená. Kronika katolické církve v Československu po druhé světové válce. Díl I*. 1. vyd. Praha: Zvon, 1990. ISBN 80-7113-000-1.
- VAŠKO, V. *Neumlčená. Kronika katolické církve v Československu po druhé světové válce. II. díl*. 1. vyd. Praha: Zvon, 1990. ISBN 80-7113-035-4.
- VAŠKO, V. *Ne vším jsem byl rád. Vlastní životopis*. 2. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001, s. 248. ISBN 80-7192-600-0.
- VELKOVÁ, A. *Krutá vrchnost, ubozí poddaní? Proměny venkovské rodiny a společnosti v 18. a první polovině 19. století na příkladu západočeského panství Štěpánov*. Praha: Historický ústav, 2009. ISBN 978-80-7286-151-4.

Seznam archivních pramenů

Archiv bezpečnostních složek

Fond G/N4 Velitelství stanice SNB – Rajhrad

Fond KR/Brno, Krajské velitelství Státní bezpečnosti v Brně

Fond V/MV, Vyšetřovací spis

Fond TS/MV, Agenturní svazky – centrála

Archiv České redakce Vatikánského rozhlasu

Fond Přepis vysílání rok 1950

Archiv Charitního domova Moravec

Fond Karta P. Adolf Unger

Archiv Kanceláře prezidenta republiky

Fond P. Adolf Unger

Archiv Univerzity Karlovy

Fond Fakulta bohoslovecká

Moravský zemský archiv

Fond Benediktini Rajhrad – E 6

Fond Mimořádný lidový soud Brno – C 141

Národní archiv

Fond Státní soud Praha

Fond Benediktini – klášter Břevnov

Zemský archiv v Opavě

Fond Matrika

Seznam českých tištěných periodik

Pražský list

Revolta v arcibiskupském semináři. *Pražský list*. 1935, roč. IX, č. 99 z 9. 4., s. 1.

Pražský arcibiskup odpovídá „Polednímu listu“. *Pražský list*, 1935, roč. IX, č. 100, z 10. 4, s. 3.

Seznam použitých internetových zdrojů

BŘEZOVÁ, Š. *Klášter Rajhrad a jeho hospodářská situace v letech 1912–1937*.

[online]. @ 2011 [cit. 2016-03-02]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/143669/ff_m/.

Kongregace pro katolickou výchovu. [online]. @ 2015 [cit. 2016-03-02]. Dostupné z: <http://www.claritatis.cz/zpravy/prilohy/vatikanska-instrukce-o-knezstvi-a-homosexualite/1926>.

RICHTROVÁ, E. *Benediktinský klášter v Rajhradě v době opata Aloise Josefa Kotyzy (Osudy klášterního domu a řeholníků v letech 1937–1947)*. [online]. @ 2015 [cit. 2016-03-02]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/42682/ff_d_b1/Benediktinsky_klaster_v_Rajhrade__1937O1947_.pdf

Seznam příslušníků Gestapa v Čechách a na Moravě, s. 163. @ 2015 [cit. 2016-03-02]. Dostupné z <http://www.ustrcr.cz/data/pdf/projekty/doba-nesvobody/gestapo-seznam.pdf>.

Seznam vedených rozhovorů

Rozhovor autorky s P. Josefem Cukrem SJ na Velehradě, dne 4. 7. 2012.

Rozhovor autorky s P. Augustinem Gazdou OSB, převorem opatství, dne 25. 3. 2013.

SEZNAM ZKRATEK

- a. j. – archivní jednotka
- ABS – Archiv bezpečnostních složek
- AUK – Archiv Univerzity Karlovy
- can. – kánon
- CIC – Codex Iuris Canonici
- č. – číslo
- č. j. – číslo jednací
- čest. práv obč. – čestných práv občanských
- čsl. – československá
- doc. – docent
- ev. – eventuálně
- f. – fond
- fr. – fráter
- Gestapo – Geheime Staatspolizei (Tajná státní policie)
- inv. č. – inventární číslo
- k. – karton
- KAV NV – Krajský akční výbor Národní fronty
- kpt. – kapitán
- Kripo – Kriminalpolizei (Kriminální policie)
- KV – krajské velitelství
- KT – koncentrační tábor
- Mons. – monsignore
- MPT – Malá pevnost Terezín
- MZA – Moravský zemský archiv
- Msgr. – monsignore
- NA – Národní archiv
- NEČR – Národní ediční rada česká
- NPT – nápravně pracovní tábor

NSDAP – Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei (Národně socialistická německá strana dělníků)

odst. – odstavec

Oper. vyšetř. – Operativní vyšetřovací

P. – pater

PP. – pateři

pozn. aut. – poznámka autora

r. – rok

r. č. – registrační číslo

roč. – ročník

s. – strana

Sb. – Sbírký

sign. – signatura

SNB - Sbor Národní Bezpečnosti

sp. zn. – spisová značka

SS – Schutz-Staffel

StB – Státní bezpečnost

sv. – svatý

t. č. – toho času

TF – Teologická fakulta

Tr. z. – trestní zákon

trest. – trestní

tzv. – takzvaný

UK – Univerzita Karlova

vldp. – veledůstojný pan

vyd. – vydání

ZNV – Zemský národní výbor

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A – Dopis psaný fr. Adolfem Ungerem ministru školství a lidové osvěty protektorátní vlády Emanuelu Moravcovi ze dne 24. března 1942.

Zdroj: *Archiv bezpečnostních složek*.....**I**

Příloha B – Fotografie z vězeňského spisu Adolfa Ungera z roku 1951.

Zdroj: *Národní archiv*.....**II**

Příloha C – Dopis apoštolského administrátora Mons. Onderka adresovaný Adolfu Ungerovi do vězení, který ho zbavuje vykonávání kněžství z 25. května 1955.

Zdroj: *Národní archiv***III**

Příloha D – Dopis Aurelie Ungerové žádající milost pro svého syna Adolfa z 28. prosince 1951.

Zdroj: *Archiv Kanceláře prezidenta republiky***IV**

Příloha E – Obálka s fotografií a určenou kategorií spolupráce Adolfa Ungera.

Zdroj: *Archiv bezpečnostních složek***V**

Příloha F – Dobrovolný závazek ke spolupráci podepsán 4. října 1965 Adolfem Ungerem.

Zdroj: *Archiv bezpečnostních složek*.....**VI**

Příloha A – Dopis psaný fr. Adolfem Ungerem ministru školství a lidové osvěty protektorátní vlády Emanuelu Moravcovi ze dne 24. března 1942.

Zdroj: Archiv bezpečnostních složek

82/12

-3-

Hovutný pane ministře!

K vrdnému dni Vašich jmenin dovoluji si poslati Vám své nejupřímnější blahopřání. Prosim Proziřetelnost, aby odměnila Vaši velikou a obětavou práci, kterou konáte pro blaho českého národa a pro nastolení nového světového řádu, radostnými úspěchy a posíláním v budoucnosti!

Zdar Němci a naší draké vlasti!

Petr Adolf Unger,
řádový člen
v Rajhradě

V Rajhradě dne 24. března 1942.

Prus

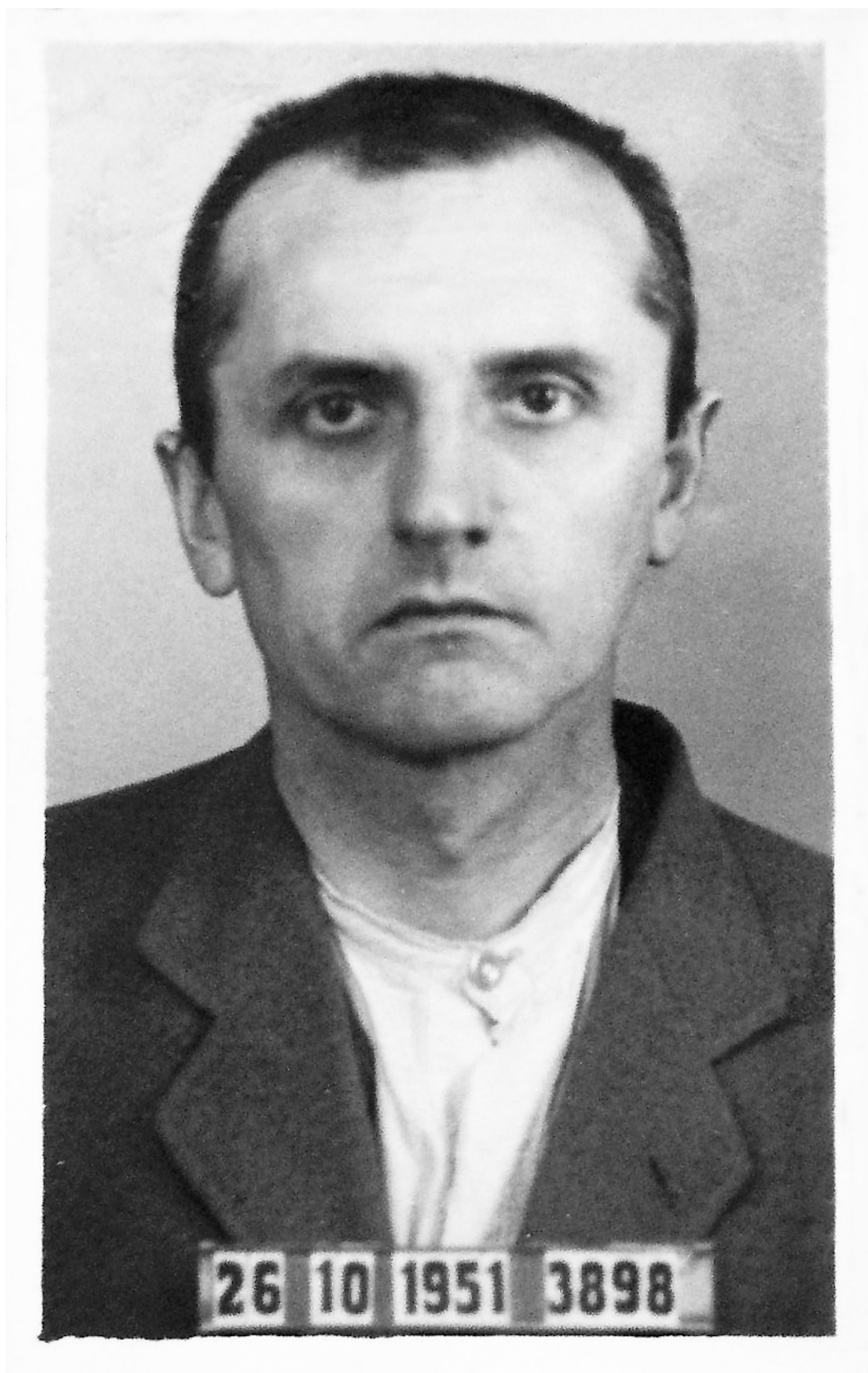

anf

J
155

Příloha B – Fotografie z vězeňského spisu Adolfa Ungera z roku 1951.

Zdroj: *Národní archiv*

Příloha C – Dopis apoštolského administrátora Mons. Onderka adresovaný Adolfu Ungerovi do vězení, který ho zbavuje vykonávání kněžství z 25. května 1955.

Zdroj: *Národní archiv*

APOŠTOLSKÁ ADMINISTRATURA ČESKÝ TĚŠÍN⁴

TELEFON 458

Č.j. 213/55

146

V Českém Těšíně dne 28. května 1955

Věc: Suspense.

P. Petr U n g e r OSB,
bývalá administrátor

O r l o v á .

Bylo u Vás soudně zjištěno, že jste se dopustil některých z činů, na které jsou v Can. 2359 §2 CIC stanoveny též církevní tresty. V důsledku toho prohlašuji tímto, že jste suspendován ab officio et a divinis až do případného dalšího rozhodnutí.

M. J. Onderka
Apoštolský administrátor

ochráněné předepisovat

Slovo na ředomí dne 10. 7. 55

Intim

a. a. os. spis. f.

spis. f.

Příloha D – Jeden z dopisů Aurelie Ungerové žádající milost pro svého syna Adolfa Ungera z 28. prosince 1951.

Zdroj: Archiv Kanceláře prezidenta republiky

Sumrald, 28./XII. 1951.

Velevděčná pani prezidentova!

Příloha I/p

Jestě jednou se osměluji na Vaši vládnou adresu několik řádků napsati.

Chci Vám jen poděkovati, že jste nenechala moji prosbu, týkající se mého syna Adolfa Ungera, bez povšimnutí.

Jak mi bylo sděleno Kanceláři pana prezidenta, bylo to předáno ministerstvu spravedlnosti, snad dá Pán Bůh, že ještě mého jediného syna uvidím jednou svobodného, a jak bych Vám byla vděčna! Už jsem se saradovala, když jsem uslyšela k ránořím a radia, že pan prezident omilostnil některé kněze, snad ten můj je mezi nimi, byla moje první myšlenka, není tomu ani tak, musím sase v první naději na dobrý výsledek říti dále. Hlás to jeho chabtní zdraví dále vydrži, mám o něj velké obavy. Jestě jednou upřímně děkuji a

ustávám v hluboké úctě

Aurelie Ungerová.

KANCELÁŘ PRESIDENTA REPUBLIKY	
-4.-1.-51 P 00018/52	
PŘÍLOHY: 0	REF.:

11. 1. 1952

P 2165/51

Vrato na vědomí!

a. a.

M/12 15.7.52

KANCELÁŘSKÉ ODPOVĚDI
Gastu:
Zadešová:
14. 1. 1952

šed. p' p. ukr. pier up

K 15.7.52

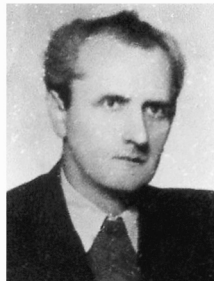
Příloha E – Obálka s fotografií a určenou kategorií spolupráce Adolfa Ungera.

Zdroj: *Archiv bezpečnostních složek*

KS - MV Hradec Králové
 00 - MV Bartany
 Součást - odbor 4 oddělení

16.6.1944 č. 64

Unger Adolf
 Jméno a příjmení
 (název skupiny, objektu nebo trest. činu)

"Pacek"
 Heslo - krycí jméno

Druh svazku	Číslo
kandidát agenta	7459
Agent 13. října 1965	7459
Dne 20. sept. 1972 převeden na D	
AGENT 29. 11. 1980	7459

Seznam operativních pracovníků, kteří se spolupracovníkem pracovali, nebo případ rozpracovávali

Por. číslo	Název útvaru, funkce, hodnost, jméno, příjmení operativního pracovníka	Od	Do	Podpis operativního pracovníka
1	00 - MV Bartany st. inf. inf. Hrnčíř Ladislav	1965 22. 4.	13. 1. 1975	inf. Hrnčíř
2	O - PFB Bartany ppor. Pacek Adolf	13. 1. 75	30. 5. 76	ppor. Pacek
3	O - SB Bartany pp. Pacek	21. 5. 76	22. 8. 79	pp. Pacek
4	O - SB Bartany inf. inf. Hrnčíř	22. 8. 79	4. 8. 81	inf. Hrnčíř
5	O - SB Bartany st. inf. inf. Dostál	7. 8. 81	10. 8. 82	st. inf. Dostál
6	O - SB Bartany inf. inf. Hrnčíř	10. 8. 82		inf. Hrnčíř

Díl číslo

Příloha F – Dobrovolný závazek ke spolupráci podepsán 4. října 1965 Adolfem Ungerem.

Zdroj: *Archiv bezpečnostních složek*

41

P r o h l á š e n í .

Prohlašuji, že budu dobrovolně spolupracovat s orgány ministerstva vnitra za účelem odhalování nepřátel našeho zřízení.

Tento závazek беру na sebe dobrovolně. Uložené úkoly budu plnit dle svého nejlepšího svědomí.

Zprávy budu předkládat písemně podepsané krycím jménem

"R a c e k "

Současně se zavazuji k naprosté mlčenlivosti při plnění úkolů a styků s orgány ministerstva vnitra.

Dne 4. 10. 1965.

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Stanislava Vodičková

Obor: Sociální a mediální komunikace

Forma studia: Kombinované studium

Název práce: Katolický kněz Adolf Unger

– konfident Gestapa ve službách Státní bezpečnosti

Rok: 2016

Počet stran textu bez příloh: 54

Celkový počet stran příloh: 6

Počet titulů českých použitých zdrojů: 20

Počet archivních pramenů: 8

Počet internetových zdrojů: 4

Počet českých tištěných periodik: 2

Počet vedených rozhovorů: 2

Vedoucí práce: Mgr. Libor Svoboda, PhD.